

MASTEROPPGAVE I SPESIALPEDAGOGIKK

«Hvilke opplevelser har barnehageansatte rundt praktisering av tidlig innsats?»

Janne Rådalen

15 november 2023

*Masterstudie i spesialpedagogikk (LUMSP40718)
Fakultet for lærerutdanning og språk, Høgskolen i Østfold*

Forord

En masterstudie går nå mot slutten. Disse årene har bydd på ny kunnskap, nye erfaringer og mye arbeid. I halvannet år var mesteparten av studiet digitalt over Zoom grunnet Covid-19 pandemien, noe Høgskolen i Østfold løste på en veldig god måte. Takk til Høgskolen i Østfold for noen lærerike år. Alt i alt har jeg til nå hatt 7 fine år hos dere.

Jeg vil takke arbeidsplassen min som har latt meg gjennomføre studie, med ulønnet permisjon de dagene jeg hadde behov for å dra til campus. Jeg har også fått innvilget fridager i forbindelse med eksamener.

En stor takk til alle dere som tok dere tid til å stille opp på intervju og på den måten bidra inn i masteroppgaven min. Uten dere hadde det ikke blitt noen masteroppgave. Dere ga meg mye interessant data å jobbe med, dette er jeg svært takknemlig for.

Jeg vil også rette en stor takk til mine veiledere fra Høgskolen I Østfold, Karl-Arne Korseberg og Hege Merethe Holterhuset Moen. Karl-Arne har bistått med noe tekstgjennomgang, mens Hege har vært der for meg hele veien. Uten deg Hege hadde jeg ikke nådd målet mitt. Du har gitt masse gode tilbakemeldinger og alltid vært tilgjengelig for meg. Vi fant en bølgelengde som funkete tidlig. Selv om du nok tenkte at du pirket mye så gjorde pirkingen din bare godt.

Av den nærmeste familie vil jeg takke mamma for at du tok barna noen ganger og oppmuntret meg til å holde ut i studie når det var som tøffest. Helt til slutt vil jeg takke meg selv som har stått alene i dette i 4 ½ år. Livet tok uante vendinger underveis i studiet, men jeg klarte å gjennomføre, noe jeg er utrolig stolt av!

Skiptvet, Høst 2023

Janne Rådalen

Sammendrag

Tidlig innsats er et fenomen og begrep som brukes mye knyttet til en spesiell form for arbeid i barnehagen. Det har blitt nevnt i ulike stortingsmeldinger, men først i lys av Stortingsmelding 6 *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO (2019-2020)* ble det startet et implementeringsarbeid rundt om i norske barnehager med tanke på å innarbeide både inkludering og tidlig innsats.

Hvor vidt barnehagene har lyktes i sitt arbeid med å skape en dypere forståelse for tidlig innsats var noe jeg hadde lyst til å se nærmere på i min studie hvor jeg valgte å ha følgende problemstilling: «*Hvilke opplevelser har barnehageansatte rundt praktisering av tidlig innsats?*».

Hensikten med denne studien var å se hvordan tidlig innsats praktiseres i dag og ulike former for utøvelse av tidlig innsats. Hvilke andre parter spiller inn når det kommer til tidlig innsats og hvordan forholder barnehagen seg til de ulike samarbeidspartnerne. Dette ble gjort ved bruk av intervju, hvor informantene på forhånd fikk sette seg inn i spørsmålene og forberede seg. Intervjuet omhandlet egen definisjon på begrepet, samarbeidspartnere i arbeidet samt selve praktiseringen. Dette ble analysert med inspirasjon hentet fra tematisk analyse metoden.

Resultatene som kom frem i studien gir indikasjoner på at det er god kunnskap rundt utøvelsen av tidlig innsats i barnehagen, men de fleste respondentene pekte på noen hinder for denne utøvelsen. En positiv sideeffekt som jeg fikk tilbakemelding på fra informantene var at ved å stille opp i denne studien så måtte de i forbindelse med intervjuet reflektere over sin egen praksis, og det var noe de fant verdifullt.

Studien vil ikke gi en konklusjon, men et innblikk i hvordan tidlig innsats praktiseres i et utvalg barnehager. Det er nok mange fra barnehagefeltet som finner studien interessant og gjenkjennelig,

Nøkkelord: tidlig innsats, kartlegging, forebygging, samarbeid

Abstract

Early intervention is a phenomenon and term that is used extensively related to work in kindergarten. This has been mentioned in various white papers, but it was not until the light of White Paper st.mld. 6 *Tett på – early effort and inclusive communities in kindergartens, schools and SFO (2019-2020)* that implementation work was started around Norwegian kindergartens with a view to incorporating both inclusion and early intervention.

The extent to which kindergartens have succeeded in their efforts to create a deeper understanding of early intervention is something that I wanted to take a closer look at in my study, where I chose to have the following focus: 'How do kindergarten staff perceive the practice of early intervention?'

The purpose of this study was to see how early intervention is practised today and different forms of early intervention. What other parties play a role when it comes to early intervention and how does the kindergarten relate to the various partners? This was done by means of interviews, where the informants were able to familiarise themselves with the questions in advance and prepare them self. The interview covered a separate definition of the term, partners in the work and the actual practice. This was analyzed with inspiration drawn from the thematic analysis method.

The results that emerged in the study indicate that there is knowledge about the practice of early intervention in kindergartens, but most respondents pointed to some obstacles to this practice. A positive side effect that I received feedback on from the informants was that by participating in this study, they had to reflect on their own practice in connection with the interview, and this was something they found valuable.

The study will not provide a conclusion, but an insight into how early intervention is practised in a sample of kindergartens. There are probably many from the kindergarten field who find the study interesting and recognizable,

Keywords: early intervention, mapping, prevention, collaboration

Innholdsfortegnelse:

Forord.....	2
Sammendrag.....	3
Abstract.....	4
Bildeliste.....	8
1. Innledning.....	9
1.1 Bakgrunn for valg av studie.....	10
1.2 Presentasjon av problemstilling.....	11
1.3 Struktur og oppbygning.....	11
2. Teori.....	12
2.1 Tidlig innsats.....	12
2.1.1 Flere forståelser av begrepet tidlig innsats.....	13
2.2 Tidlig innsats – hvilke tilfeller må vi ha økt fokus på?.....	15
2.2.1 Språkvansker.....	15
2.2.2 Sosiale og emosjonelle vansker.....	16
2.2.3 Familiære vansker	16
2.3 Kartlegging.....	17
2.3.1 Kartlegging av alle barn?.....	17
2.3.2 Andre aspekter på kartlegging.....	18
2.3.3 TRAS og Alle med – to sentrale kartleggingsverktøy i arbeidet med tidlig innsats.....	19
2.4 Gjeldene styringsdokumenter.....	20
2.4.1 Lov om barnehager og Rammeplan for barnehager.....	20
2.4.2 Aktuelle stortingsmeldinger.....	21
2.5 Samarbeidspartnere for barnehagen i arbeidet med tidlig innsats.....	25
2.5.1 Samarbeid med foreldre/foresatte.....	25
2.5.2 Samarbeid med eksterne samarbeidspartnere.....	26
2.5.3 Kommunens sentrale ledelse og samarbeid med den lokale skolen.....	26
2.6 Relevant forskning på tidlig innsats.....	28
2.6.1 Nordahl-utvalgets rapport(2018).....	29
2.6.2 Nyere forskning – noen sentrale punkter for å lykkes med tidlig innsats.....	29
2.7 De mest sentrale punktene i den teoretiske gjennomgangen.....	30

3. Metode.....	31
3.1 Intervju.....	33
3.1.1 Forberedelse og oppbygging av intervju.....	33
3.1.2 Antall intervjuer i en kvalitativ metode.....	34
3.2 Oppbygning av studien.....	35
3.2.1 Valg av informanter.....	35
3.2.2 Intervjuprosessen.....	36
3.2.3 Etske hensyn jeg måtte tenke på underveis i prosessen.....	37
3.3 Begrunnelse for valg av metode.....	37
3.3.1 Min egen forskerrolle i dette prosjektet.....	38
3.4 Operasjonalisering, Relabilitet og validitet i studien.....	39
3.4.1 Relabilitet.....	39
3.4.2 Indre og ytre validitet.....	39
3.5 Betydning av studien.....	40
3.6 Begrensninger i studien.....	41
4. Analyse.....	43
4.1 Tematisk analyse av funn.....	43
4.1.1 Fasene i den tematiske analysen av min avhandling.....	44
5. Funn.....	46
5.1 Presentasjon av funnene.....	49
5.1.1 Tema 1 – handlinger.....	49
5.1.2 Tema 2 – fokus.....	51
5.1.3 Tema 3 – voksenrollen.....	52
5.1.4 Tema 4 – Støtte.....	54
5.2 Andre funn jeg vil belyse.....	56
5.3 Oppsummering av funn.....	58
6. Drøfting.....	60
6.1 Samlinger i barnehagen for alle.....	60
6.1.1 Forebygging.....	61
6.1.2 Tiltak i hverdagen.....	62
6.2 Samarbeid med aktører utenfor barnehagen.....	63
6.2.1 Pedagogisk Psykologisk Tjeneste(PPT).....	63
6.2.2 Laget rundt barnet.....	63
6.2.3 Skolen.....	64

6.2.4 Kommunens rolle.....	64
6.3 Foreldresamarbeid.....	65
6.4 Kartlegging og kartleggingspraksis.....	66
6.5 Forventningene om tidlig innsats i styringsdokumentene	67
6.6 Å gripe inn på et tidlig tidspunkt.....	69
6.7 Denne studien.....	71
7. Oppsummering.....	73
Litteraturliste.....	76
Vedlegg	
Informasjonsskriv til deltakere.....	79
Intervjuguide.....	82

Bildeliste:

Figur 1, tidig innsats.....	12
Figur 2,Kompetanspakke UDIR.....	24
Tabell 1, Hausstätter og Vik.....	28
Tabell 2, funn.....	47
Tabell 3,funn.....	48

1. Innledning

De fleste barn i Norge går i dag i barnehage og tilbringer sin hverdag sammen med andre barn og voksne. Dette gjør barnehagen til en viktig arena for å avdekke ulike vansker som barnet kan ha på et tidlig tidspunkt, som gir mulighet til å identifisere for så å sette i gang med nødvendige tiltak. I både barnehagefeltet og skolefeltet går begrepet *tidlig innsats* igjen. Det jeg tidvis savner her er hva dette begrepet innebærer. Tidlig innsats er et begrep som til stadighet løftes frem både ved hjelp av offentlige dokumenter og i ulike handlingsplaner rundt om i kommunene. Jeg kommer selv fra barnehagefeltet hvor jeg har tilbrakt mange år. Etter alle disse årene bak meg ser jeg at det er ulikt fokus på tidlig innsats, det gjør at jeg ser behovet for å sette søkelys på tidlig innsats og hvor avgjørende dette kan være. Jeg har selv erfart både en «vent og se-holdning» i den ene enden av skalaen til en kultur hvor ting ble observert og drøftet tidlig i den andre enden av skalaen. Mine forestillinger er at det fortsatt finnes barnehager i begge ender av denne skalaen. Dette er også bakgrunnen til at jeg vil forske på dette i oppgaven min.

Jeg har flere gode eksempler på det å jobbe forebyggende og med tidlig innsats, og jeg ønsker å legge frem det mest fremtredende her. På en avdeling med mange barn og den bemanningsnormen som er i dag med alt som skal dekkes innenfor denne tiden kan det til tider være krevende å se alle barna. Noen barn tar mye plass, mens andre barn igjen ikke tar sin plass og forsvinner litt i mengden. Dette fikk nok flere enn meg en vekker på når vi gjenåpnet etter korona. Da måtte vi være i disse såkalte kohortene, med 6 barn og 2 voksne i starten. For en fantastisk måte å se og være til stede med barna. Det å føle at man er en tilstedeværende voksen, som strekker til, ser alle barna og har tid til å være i nuet. Vi kunne tilrettelegge og legge opp dagen etter disse barna, trengte aldri å si bare vent litt jeg skal bare... og det var ikke noe som hang over oss for vi hadde *tid* til det vi skulle samtidig som vi var til stede her og nå. Tilbake i den vanlige hverdagen og uten kohorter var smågrupper det positive vi satt igjen med etter en annerledes barnehagehverdag. Dette ønsket vi i min barnehage å ta med oss videre. Derfor er en del av den tidlige innsatsen og forebyggingen hos oss å dele ofte i smågrupper, hvor innhold og gjennomføring i mye større grad er lagt opp etter de barna som er på de ulike gruppene. Vi er tettere på barna og ser mer til hvert enkelt barn enn vi hadde gjort i full barnegruppe. Vi ser gjerne raskere der det behov for noe mer enn det allmenn-pedagogiske, altså der det er behov innenfor det spesial-pedagogiske. Det er også enklere i smågrupper å se hva det enkelte barn ikke profiterer på i barnehagehverdagen

og da tilrettelegge slik at alle barn profiterer på det allmenn-pedagogiske opplegget i barnehagen.

1.1 Bakgrunn for valg av studie

Tidlig innsats og hva vi i barnehagen kan gjøre for å forbedre hverdagen, men også videre i livet for de barna vi ser har alltid vært en hjertesak for meg. Med jevne mellomrom kommer jeg over noen artikler som jeg leser igjennom som handler om tidlig innsats. En dag da jeg satt og leste bet jeg meg merke i en uttalelse: «Til tross for føringer fra nasjonalt hold om tidlig innsats som et viktig og prioritert arbeid for å fremme læring og utvikling hos barn og unge, kan det se ut til at dette arbeidet er av varierende kvalitet i praksis» (Tøsse, 2014, s 44). Dette var fra en forskningsartikkel utgitt i bladet Spesialpedagogikk. Dette satte meg inn på det sporet jeg nå har valgt med å se på føringene som er fra nasjonalt hold sammen med erfaringene fra de som jobber i barnehagefeltet. Jeg opplevde en økende nysgjerrighet rundt hvor vi er nå med tanke på tidlig innsats i barnehagefeltet så jeg begynte denne masteroppgaven med arbeidstittelen «Tidlig innsats - hvordan praktiseres dette i et utvalg barnehager?». I arbeidet med tidlig innsats har barnehagen en rekke støttespillere. Dette varierer selvfølgelig mellom kommunene, men PPT, helsestasjonen, BUP og barnevernet er naturlige tverrfaglige ressursteam for de fleste barnehager. Her vil det alltid være ulike oppfatninger av hvor tett dette samarbeidet er og ikke minst da kvaliteten på de enkelte tverrfaglige instansene rundt om i kommune Norge.

Jeg ønsker å trekke inn kartlegging som en del av den tidlige innsatsen. Grunnen til at jeg velger å ta med meg kartlegging inn i dette arbeidet er for å se om mine deltakere føler at dette er et viktig verktøy opp mot arbeidet med tidlig innsats. Da det ikke er en fast standard for hvilke kartleggingsverktøy som anvendes i barnehagene og dermed uklart hvilke mine informanter bruker har jeg i denne oppgaven fokusert på to kartleggingsverktøy; *Alle med og Tras*. Valget falt på nettopp disse to fordi det er to kjente kartleggingsverktøy innenfor barnehagefeltet. Jeg går mer i dybden på disse to formene for kartlegging og bruken av disse i neste kapittel.

Min intensjon med oppgaven er å erverve meg en dypere forståelse av hvordan tidlig innsats forstås og praktiseres rundt om i barnehagene. Hvordan oppleves egen kunnskap og hva er det som sees på som utfordrende i forhold til tidlig innsats. Jeg stiller meg følgende hypotese : «Hvordan kan begrepet tidlig innsats stadig stille så sterkt, når det er et diffust og uavklart

begrep? Og er det i det heletatt mulig å tilby tidlig innsats for alle barn i Norge i dag?» For å kunne dykke dypere ned i dette er jeg avhengig av to ting; For det første er det nødvendig at jeg har forkunnskaper for å få tak i det som kan belyse fenomenet tidlig innsats. For det andre er det nødvendig at informantene mine har kunnskap og erfaring nok til å kunne gi litt utfyllende svar under intervjuet.

Jeg har nå nevnt de mest sentrale som jeg mener utspiller roller i tidlig innsats, fra de som jobber i barnehagen, de tverrfaglige etatene rundt og til de enkeltstående kommunene. Den siste rollen jeg vil trekke inn er barnas foresatte. Etske perspektiver i møtet med begrepet tidlig innsats er et viktig og sentralt poeng. Det krever at personalet er reflektert rundt det pedagogiske tilbudet i barnehagen så vel som barnehagens rolle i forhold til foresatte. Det er mange hensyn å ta i arbeidet med tidlig innsats, men barnets beste burde alltid komme i første rekke.

1.2 Presentasjon av problemstilling

Med denne bakgrunnen ønsker jeg nå å presentere min problemstilling, som er som følger: «*Hvilke opplevelser har barnehageansatte rundt praktisering av tidlig innsats?*» Det jeg ønsker å se nærmere på er hvordan tidlig innsats praktiseres i et utvalg barnehager, og hvor mye det blir prioritert i hverdagen. Styres barnehagene av føringer om temaet, har kommunen noen egne planer og hva de ansatte selv mener om tidlig innsats er innfallsvinklene som jeg bruker for å svare på problemstillingen min.

1.3 Struktur og oppbygning

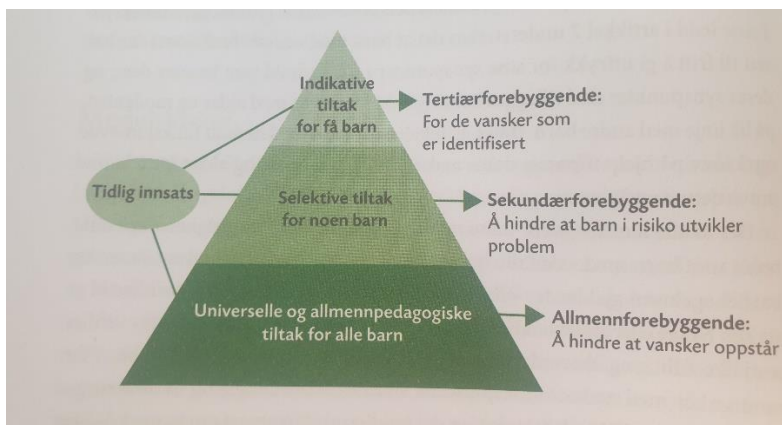
I første kapittel har jeg gjort rede for bakgrunnen og formålet med denne studien. Videre i kapittel to gjør jeg rede for forskning og litteratur knyttet til tidlig innsats, og presenterer oppgavens teoretiske rammeverk. Deretter presenteres metode og prosessen i kapittel tre. Her kommer jeg inn på utvalg av informanter og hvordan studien ble gjennomført. I kapittel fire går jeg inn på analysedelen av studien. Funnene presenteres i kapittel fem. Kapittel seks består av drøfting av funn opp mot teoretisk rammeverk og metode. I dette kapittelet besvares problemstillingen min som jeg presenterte tidligere. I kapittel syv avslutter jeg med å sammenfatte studien og reflekterer over resultatenes overførbarhet til andre barnehager i Norge.

2. Teori

I dette kapittelet vil jeg presentere avhandlingens teoretiske bakteppe, herunder også redegjøre for sentrale gjennomgående begreper og politiske styringsdokumenter. Det er viktig for meg å trekke inn ulike teorier rundt både tidlig innsats og kartlegging. Det er mange av disse begrepene som henger sammen og igjennom dette kapitelet skal jeg forsøke å danne en rød tråd slik at det blir enklere å se. Dette teorikapittelet underbygges ved bruk av illustrasjoner og figurer jeg mener er relevante, samt at jeg vil benytte meg av punkter underveis slik at det gir en bredere presentasjon av teorien.

2.1 Tidlig innsats

Først ønsker jeg å trekke inn ulike definisjoner på begrepet tidlig innsats. For en helhetlig forståelse av et begrep velger jeg å se på flere definisjoner. Når man jobber med et begrep avdelingsvis eller i et team er det nødvendig å reflektere rundt om man har den samme definisjonen for å sikre at man har en felles forståelse og om man ikke har det så kan man skape en felles forståelse sammen. Å finne frem til ulike innfallsvinkler og synspunkt på et begrep er et spennende arbeid, da det utvider begrepsforståelsen til den enkelte.

Figur 1 hentet fra Lyngseth og Mørland (2022)

Denne figuren viser hvordan Lyngseth og Mørland mener tidlig innsats burde jobbes med og det er delt i 3 deler som alle går under tidlig innsats. Hvis vi ser på den tredelingen oppsummeres det slik: allmennforebyggende (for alle), sekundærforebyggende (hindre at barn i risiko utvikler problemer) og tertiærforebyggende (der vanskene er identifisert) Som vi kan se ut ifra trekanten er det største området universelle og allmennpedagogiske tiltak for alle

barn. Det man gjør i felleskap med hele barnegruppe er det mest forebyggende man kan gjøre. Dette er en måte å se tidlig innsats på som man da kan kombinere med forebygging. Nettopp fordi at i det øyeblikket man gjør handlinger som er forbyggende i ulike sammenhenger så gjør man også en tidlig innsats. Det finnes ulike former for forebygging, og det er viktig å se barnehagen som en forebyggende arena. Et essensielt formål for barnehagens virksomhet er dette fordi at man gjennom å forebygge begrenser innflytelsen av risikofaktorer spesielt hos småbarn (Befring 2019, s 183).

Her ønsker jeg å nevne barnesyn når det kommer til forebygging og tidlig innsats. Det vektlegges på en annen måte nå enn tidligere. Et såkalt paradigmeskifte. I dette skiftet blir det enda tydeligere at betydningen av å vektlegge barnets interesser og ferdigheter, for så å styrke disse gjennom å gi økt støtte. Det hevdes at det er verdifullt å forebygge ved å nyttiggjøre det barnet allerede har av interesser og ferdigheter for så å ta dette med i det videre arbeidet rundt et barn (Groven & Rostad 2022, s 46). Videre snakkes det om tilrettelegging i praktisk utføring gjennom å gi barna førstehåndserfaringer som noe sentralt å bygge videre på.

2.1.1 Flere forståelser av begrepet tidlig innsats

En ytterligere forståelse for begrepet tidlig innsats kan hentes fra doktoravhandlingen til Stine Vik - Tidlig innsats i skole og barnehage: Forutsetninger for forståelser av tidlig innsats som pedagogisk prinsipp (2015) hvor hun analyserer tidlig innsats i form av to posisjoner. Den amerikanske/angloamerikanske og den europeiske (tyske) pedagogikktradisjonen. Den første kjennetegnes ved bruk og utvikling av programmer. Den andre kjennetegnes ved at den vektlegger danning. Inn i dette må man ha med seg tanker rundt den norske oppfattelsen av tidlig innsats. Ligger den da i et sted midt imellom som av og til henter inn programmer, men samtidig vektlegger danning. Skal vi tro Lyngseth og Mørland (2022) så foreligger det ikke noen spesifikk teoretisk kunnskapsbase med tanke på forankring i norsk kontekst. Som jeg var inne på tidligere så varierer dette fra kommune til kommune. Forståelsen av hva som menes med tidlig innsats *forhandles* frem.

Det er flere viktige faktorer som må avklares når man jobber med tidlig innsats i barnehagen. For det første må man se på hvem som skal ha hjelp, deretter hva som er problemet for til sist å se på hvem som skal hjelpe. Det handler om et fokus på mulighetene for endring og bedring av situasjonen til utsatte barn. Et videre fokus er tre nivåer for å avgjøre hvem som skal motta hjelp. En enklere måte er å si at nivåene viser hvor behovet for tiltakene er, altså hvor

utfordringen ligger (Hausstätter, 2014). Han deler nivåene gjerne i tre (men disse tre beveger seg inn i hverandre og påvirkes av hverandre):

1. Barnets biologiske potensial – dette handler om evnen og forutsetningen hver enkelt av oss har for å lære og utvikle oss. Dette vil med andre ord si, det som er medfødt.
2. Familien/nærmiljøets potensial – dette handler om miljøet barnet lever i. Dette miljøet har redusert potensiale for å stimulere kognitive og sosiale ferdigheter hos barnet sitt.
3. Barnehagens innhold og system – dette handler om de systemiske forholdene som barnet med utfordringer er en del av. Dette nivået må man se på uansett for å få en bedre forståelse av vanskene, for de må sees i det systemet barnet er en del av

Han mener videre at fokuset på tidlig innsats er «i seg selv et godt eksempel på politikken rolle i barnehagens aktivitet» (Hausstätter, 2014, s 49). Med politikken rolle her henviser han til økonomi og at det skal være mer økonomisk lønnsomt å sette i gang tiltak tidlig i et menneskets liv. Det økonomiske perspektivet rundt tidlig innsats er det flere som er inne på. Små barn som investering i BNP og Pisa kaller Pettersvold og Østrem (2012) det når det kommer til hvorfor politikere er opptatt av tidlig innsats. Det har blitt dannet en iver etter å kartlegge alle barn, og den kartleggingen går ut ifra felles standarder. Dette har skapt en form for forventet avkastning som i dette tilfelle er bedre resultater på PISA-testene og et økt nasjonalprodukt. Med disse forventningene og kartleggingsiver kan små barn sees på som investeringsobjekter i en økonomisk sammenheng(s 118).

Når det kommer til tidlig innsats, er det relevant å spørre hvorfor vi gjør dette. Som beskrives på følgende måte her «prinsippet med tidlig innsats bygger på en forståelse om at jo tidligere man korrigerer og yter hjelp i forbindelse med et konkret problem, desto større er muligheten for et positivt utfall av innsatsen man setter inn» (Hausstätter, 2014, s 41) Det er videre et løfte om et fokus barnehagene skal ha, hvis vi ser på stortingsmeldinger og styringsdokumenter. I barnehageverden er Lov om barnehager et sentralt styringsdokument, i tillegg til planer de ulike kommunene har laget for sine barnehager. Tidlig innsats er noe skal prioriteres også legges det videre i hendene på den enkelte kommune og enkelte barnehage, og til slutt den enkelte ansatte. Det er som det kommer frem her mange ledd dette går igjennom før man kommer helt ned til bunnen, hvor selve utførelsen av tidlig innsats utspilles.

Kombinert med tidlig innsats og forebyggende arbeid er det noe annet som også trer frem. Den tidligere avventende «vente og se holdningen» har med jevne mellomrom blitt nevnt at praktiseres i barnehagefeltet. At dette har blitt trukket inn som et begrep i utdanningsløpet er det eksempel på her: «forskning viser at norsk utdanning har vært preget av en vente-og-se-

holdning. Troen på at problemene løser seg selv, viser seg i mange tilfeller å være feil. Derfor introduserte departementet «tidlig innsats» som en egen strategi. Nødvendige tiltak skal settes inn tidlig i utdanningssystemet og når utfordringer oppdages» (kunnskapsdepartementet, 2011a, s 11). Tidlig innsats skal sikre størst mulig læringsutbytte. At barnehagene skal ha vært preget av en slik vent og se holdning er noe Pettersvold og Østrem (2012) er uenig i. De mener at dette kun er en udokumentert påstand, som ikke kan forankres i noe. At dette har blitt gjentatt så mange ganger at det har blitt en sannhet. Andre henviser til forskning på dette (den internasjonale PIRLS-undersøkelsen fra 2001), men dette handler kun om et forskningsprosjekt og dette omhandlet 4 trinn i skolen så det kan ikke sies å handle om barnehagen. Bonnevie og Pålerud (1998) er også inne på et perspektiv rundt «vente og se» holdningen som en praksis som de mener kan virke uskyldig og til og med forståelig. I det å «vente og se» opparbeides det argumenter ovenfor seg selv og de man jobber med om hvorfor man bør vente. Som oftest innebærer det da å innhente mer informasjon før man tar det videre. Velger man dette alternativet, gjør man dette gjerne for å beskytte sitt eget forhold til foreldrene, men i det samme da mister man noe veldig viktig, nemlig perspektivet på barnets beste. (s 67).

2.2 Tidlig innsats – hvilke tilfeller må vi ha økt fokus på?

Det er mange ulike utfordringer/vansker et barn kan ha. Noen oppdages så tidlig som ved fødsel eller i spedbarnsalder, andre igjen kan oppdages sent om man ikke er oppmerksom nok. Jeg har valgt å trekke frem tre ulike vansker som jeg mener det er viktig å avdekke i barnehageløpet for å kunne komme i gang med støtte og tiltak så tidlig så mulig, der disse behovene melder seg. Språkvansker, sosiale og emosjonelle vansker og familiære vansker utgjør grunner for å sette inn tidlig innsats. Disse vanskene skal jeg gå kort innpå, for å gi en litt fylldigere beskrivelse opp mot tidlig innsats og hva det i dette tilfellet retter seg inn mot.

2.2.1 Språkvansker

Dette er en forsinkelse i språkutviklingen eller en språkforstyrrelse som barnet har. Det er ifølge Hagtvatn og Klem (2019) fire forhold av stor betydning som spiller inn når det kommer til forebygging og tidlig innsats sett opp mot barns språkutvikling som jeg velger å nevne da jeg allerede har vært inne på det med forebygging:

1. Tidlig forebygging er hjelp mens barnet og systemet er i positiv balanse
2. Tidlig forebygging er hjelp mens hjernen er plastisk og i optimal utvikling
3. Tidlig forebygging understøtter og utnytter språkutviklingens kumulative kvalitet
4. Tidlig forebygging gir et nødvendig utviklingsgrunnlag for mange barn

Disse punktene igjen kan deles inn i to ulike forhold. De tre første punktene kan forklare hvordan forebygging kan være vellykket. Mens det siste punktet er den sosiale og økonomiske begrunnelsen til å drive med forbyggende arbeid. Videre ser jeg på dette som faglige begrunnelser som veier for det å jobbe forebyggende og med tidlig innsats. Hovedargumentet for å jobbe forebyggende mens barnet er lite er at det er viktig å jobbe med dette når «hjernen er plastisk og i optimal utvikling» (Hagtvet & Klem, 2019, s 199). Dette vil da være viktig i barnehagealder og spesielt på småbarnsavdelinger.

2.2.2 Sosiale og emosjonelle vansker

Jeg kommer ikke til å gå inn på de ulike diagnosene, men heller bruke fellesbetegnelsen sosiale og emosjonelle vansker som rommer både flere diagnoser og de som har vansker i forhold til det sosiale eller emosjonelle uten å ha en spesifikk diagnose. For å forhindre at uheldige atferds måter får feste seg, er det viktig å komme i gang på et tidlig tidspunkt. Ved å gjøre dette kan enkle tiltak få en stor virkning. Når barnet har utviklet uheldige atferds måter kan dette gjøre skade på barnets selvbilde, samt skade barnets evne til læring og utvikling. (Gunnestad, 2022, s 64)

2.2.3 Familiære vansker

Jeg mener det må legges til en gruppe til når jeg snakker om hvem denne tidlige innsatsen skal gjelde for. Dette er rundt barn som lever i vanskeligstilte familier, enten det er økonomiske vansker, rus eller psykisk sykdom. Disse barna vil jeg bruke betegnelsen «sårbare barn» på ved senere anledninger. De barna som lever under en form for omsorgssvikt som kan vise seg i ulike atferdsmønstre i barnehagen. Dette går under nivåene som viser hvor utfordringen ligger som jeg var inne på tidligere, familien/nærmiljøets potensial, altså miljøet barnet lever i (Hausstätter, 2014, s 43). Jeg nevner også denne type vansker senere under Meld.st.6 og i en forskningsrapport som jeg har valgt å bruke.

2.3 Kartlegging

Som en del av å jobbe med tidlig innsats kommer kartlegging inn. Bruken av kartlegging har lenge vært omdiskutert. Hensikten med å kartlegge er først og fremst å vurdere barns ståsted på ulike utviklingsområder. Ser man at det er behov kan man tilrettelegge på de områdene barnet ikke mestrer. Noen barnehager velger å kartlegge alle barn systematisk en-to ganger i løpet av hvert barnehageår, mens andre barnehager kun kartlegger ved bekymring. En som er kritisk til bruk av kartleggingsverktøy på alle barn er førsteamanuensis Mari Pettersvold ved Universitetet i Sørøst-Norge (USN). Det som hun mener gjør det hele problematisk, er at det brukes et verktøy med utspring i spesialpedagogikk på alle barn. Hun setter spørsmålsteget med hva som er intensjonen bak systematisk kartlegging av alle barn – annet enn å prøve å få alle barn til å passe inn i samme normalen. I boken «Mestrer, mestrer ikke - Jakten på det normale barnet» (2012) tar Pettersvold og Østrem for seg nettopp dette. Når man skal kartlegge barn inn i en normal, påpeker de at denne normalen er altfor snever. Det som kan bli resultatet er at barn kan stemples. En problemstilling er at når man bruker det samme kartleggingsverktøyet på alle barn så retter man naturlig nok oppmerksomheten mot det som lar seg kartlegge, det kartleggingsverktøyet har definert som vesentlig. Dette igjen kan gå utover læringsmiljøet ved at det skapes et fattigere læringsmiljø fordi det pedagogiske arbeidet rettes mot avgrensede ferdigheter i stedet for å legge til rette og støtte en allsidig utvikling hos barnet. Hva kan vi miste hvis vi kun fokuserer på hva barna ikke mestrer blir det legitime spørsmålet her (Pettersvold & Østrem, 2012, s 103). Hvordan imøtekommer vi barna hvis vi kun tar utgangspunkt i mangeldiskursen kartlegging tidvis kan bringe med seg inn?

2.3.1 Kartlegging av alle barn?

Når det kommer til å bruk av kartlegging må man ta stilling til hvordan denne bruken skal praktiseres. Det er viktig å se på hvem vi kartlegger for, og hvilke konsekvenser det vil få om man velger å kartlegge alle barn. «Å oppdage avvikene og sette inn målrettede tiltak for å få flest mulig barn til å passe inn i standarden, blir viktigere enn det som er barnehagens egentlige formål: å fremme demokrati og fellesskap, møte barn med respekt og anerkjenne barndommens egenverdi» (Pettersvold & Østrem, 2012, s 19). Videre tar de bekymringen rundt hvis det innføres språkkartlegging av alle tre-åringer i norske barnehager så vil dette gå utover Rammeplanen som styringsdokument. Dette vil representere en praksis som styres av kartleggingsverktøy, heller enn styringsdokumenter.

2.3.2 Andre aspekter på kartlegging

Et mer nyansert syn på kartlegging finner vi hos Åmot (2022). Hun henter frem både negative og positive sider ved kartlegging. De positive sidene hun trekker frem er at det ved hjelp av kartlegging skapes et grunnlag for å vurdere om barnet trenger ekstra hjelp og støtte i hverdagen eller ikke. Et verktøy for å støtte eller avkrefte en undring man har rundt et barn. Men også her nevnes dette med faglig dyktighet og bruk av skjønn hos den/de som utfører kartleggingen. Hun legger vekt på at skal man ha de positive sidene ved kartlegging så er det avgjørende hvilken hensikt det ligger bak. Med andre ord så er bruk av kartlegging bra hvis du kartlegger på bakgrunn av en bekymring, kartlegger man alle barna systematisk bare for å kartlegge beveger man seg over på de negative sidene ved kartlegging. Disse har hun hentet fra Palludan (2005) som er kritisk til det som refereres til som «normaliseringsdiskursen». Denne diskursen starter med kartlegging før en vurdering også går det videre til kategorisering og stigmatisering. Her handler det igjen om å prøve å få alle barn til å passe inn i den samme normalen, og at de skal tilpasses de forventede normene i samfunnet. Når jeg nå har vært inne på normaliseringsdiskursen har jeg lyst til å trekke frem normalitet som tema knyttet opp mot *tidlig innsats* da dette er svært relevant. I forhold til kartlegging mener Strømme (2022) at begrepet tidlig innsats bør defineres tydeligere så man ikke skal ende opp med å kartlegge alle barn. Det at det i en sammenheng kan forstås som å fange opp utviklingsvansker eller forsinkelser, mens det i annen sammenheng handler mer om å reagere og handle rundt bekymringer, samt sette enn tiltak raskere enn før (s 31). Hun peker også videre på at tidlig innsats kan forstås på ulike måter og at det kan få betydning for hvor vi setter grenser i møte med barnet når det kommer til normalitet og romslighet.

Det er mange ulike kartleggingsverktøy som brukes i barnehagene rundt om i Norge, så jeg måtte velge hvilke jeg vil snakke om. De to kartleggingene jeg har valgt å trekke frem er *TRAS* (Espenakk et.al 2011) og *Alle med* (Løge et.al 2015). Begge disse skjemaene består av en sirkel for hver alder, hvor det laveste alderstrinnet starter innerst også går det utover etter alder. Sirkelen er også delt inn i ulike områder i barnets utvikling. Dette fungerer slik at man fargelegger det feltet barnet mestrer, skraverer der det er delvis mestring og tomt felt der det ikke er mestring. Jeg har valgt å hente inn beskrivelse fra både Pettersvold & Østrem, i tillegg til håndbøkene til begge kartleggingsverktøyene. På denne måten får jeg frem det kritiske blikket til Pettersvold & Østrem, samt intensjonen bak fra håndbøkene. Ved å løfte frem noen perspektiver i forhold til kartleggingsverktøy ønsker jeg å sette i gang en tankeprosess hos deg

som leser dette. Det viktigste som profesjonsutøver er å handle med skjønn, og bruke kartleggingsverktøyene på samme måte.

2.3.3 TRAS og Alle med – to sentrale kartleggingsverktøy i arbeidet med tidlig innsats

Som jeg var inne på litt tidligere vil jeg nå redegjøre for de to mest sentrale kartleggingsverktøyene vi har tilgang til i barnehagen – som anvendes blant annet ved henvisning for utredning av spesialpedagogisk hjelp ved PPT eller hvor barnehagelæreren ønsker å kartlegge.

TRAS er en forkortelse for Tidlig Registrering Av Språkvansker, og er **primært** et verktøy for å kartlegge språk. I dette skjemaet registreres barnas språkutvikling. Hvis vi ser på håndboka for *TRAS* så sier den blant annet følgende: Dette verktøyet ble utviklet i samarbeid mellom en rekke aktører på bakgrunn av gjentatte erfaringer med å komme i gang for sent med hjelpetiltak (Espenakk et.al, 2011). Her ble det innhentet behov og spørsmål fra både barnehager, spesialpedagoger, universiteter og kompetansesenter. Dette ble gjort med et godt utgangspunkt for å skape noe barnehagefeltet trengte og som kunne gå i dybden på barns språkutvikling. Også må man igjen stille seg kritisk til måten dette måles på og ha barnets ulike måter å uttrykke seg på, samt samspeillet mellom barn og voksen i de sammenhengene man er «ute for å kartlegge». Dette har selvfølgelig en stor påvirkning for hvordan sirkelen til hvert barn vil se ut etter kartlegging. Men igjen så er det de voksne rundt barnet som sitter med en fullmakt, en fullmakt til å vurdere å barnet bruker språket på en relevant måte og om det leker på en adekvat måte. Da må vi ikke glemme at dette er subjektive vurderinger. Det handler om en forventning til barnet om å følge grammatikkens regler samtidig som at lyder i språket skal uttales riktig. På toppen av dette skal barnet også utvise en bestemt adferd under kartleggingen (Pettersvold & Østrem, s 52).

Alle med handler om et helhetlig bilde av barnet og er **primært** et verktøy for å kartlegge barnets utvikling. Dette skjemaet dekker 6 områder i barnets utvikling: sosio-emosjonell, lek, hverdagsaktiviteter, sansemotorisk, språk og trivsel. Her har man altså en bredere kartlegging enn *TRAS*. Hvis vi ser på håndboka for *Alle med* så er intensjonen at verktøyet skal bidra med en helhetstenking, i stor nok skala til å kunne vise et bilde av hvert enkelt barn. (Løge et.al, 2015, s 10) Videre kan vi lese at det er et observasjonsskjema som synliggjør barns utvikling på en visuell og lettfattelig måte. Ved bruk av dette skal det gjøre det enklere fange opp tidlig bekymring for et barn. På den annen side har Pettersvold & Østrem en annen

oppfatning. De mener at helhetstenkningen vi ser i alle med-sirkelen stiller urimelige krav til barn. At malen er så trang at et hvilket som helst barn kan bli kategorisert som avviker satt opp imot den gitte «normalen». Barna rammes om dette tar over personalets blikk på barna, og de barna som rammes hardest er de som tilhører utsatte eller stigmatiserte grupper (Pettersvold og Østrem, 2012). For å oppsummere det jeg har skrevet om kartlegging og det jeg mener er det viktigste uansett kartleggingspraksis; Det handler ikke om å være for eller imot kartlegging, men sier noe om selve utføringen når man velger å bruke kartleggingsverktøy. «For at kartleggingen skal ha en funksjon, er det også vesentlig at barnehagelærere og spesialpedagoger som håndterer data, har pedagogisk kunnskap nok til å legge til rette for gode tiltak både på individ og systemnivå» (Åmot 2022, s 163).

2.4 Gjeldene styringsdokumenter

Jeg velger å ha med dette da det er en vesentlig del av forventinger og krav som stilles til barnehagene gjennom ulike dokumenter. Barnehagens virksomhet er i hovedsak styrt av to dokumenter. Dette er Lov om barnehager(barnehageloven) og Rammepplan for barnehager (KD 2017). Jeg starter med disse to da dette er det viktigste barnehagen forholder seg til, også kommer jeg videre inn på stortingsmeldinger etter dette. Relevante stortingsmeldinger vil i dette tilfelle være som konkret omhandler tidlig innsats.

2.4.1 Lov om barnehager og Rammepplan for barnehager

Den første barnehageloven ble innført i 1975. Da Blomkomiteen (1969–1970) satte søkelyset på spesialundervisningen i skolen, konstaterte komiteen også at opplæringstilbudet i barnehage for barn med funksjonshemninger var for tilfeldig. Blomkomiteen understreket betydningen av tidlig innsats, og at tilbud til barn med funksjonshemninger burde gis i ordinære barnehager og ikke i spesialiserte tilbud (Sjøvik, 2007). Videre har de nye tilføyningene i barnehageloven i forhold til det psykososiale miljøet vist at man går et riktig skritt i retningen tidlig innsats. Både §41 og § 42 i Barnehageloven kan knyttes til tidlig innsats. Disse paragrafene trådte i kraft 1. jan 2021 i det nyopprettete kapittel 8 – psykososialt barnehagemiljø.

En av de positive aspektene jeg ønsker å trekke frem med aktivitetsplikten, jamfør § 42, «Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det» er at det

henvender seg til alle ansatte og legger et ansvar på hver enkelt i barnehagen. Videre etter dette kommer man til hvilket ansvar de ulike rollene i barnehagen har. Nå er det også slik at lederen har et ansvar med tanke på å disponere ressurser og kompetanse på en best mulig måte, spesielt når det kommer til barnas ulike behov. Lederen i hver enkelt barnehage spiller også en stor rolle når det kommer til samarbeid med de ulike tverrfaglige instansene. Pedagogisk leder/barnehagelærer har ansvar for det som foregår på avdelingen, altså det helhetlige tilbudet til alle barn. Tidligere lå retten til spesialpedagogisk hjelp i barnehagen under opplæringsloven, men denne retten er flyttet til barnehageloven, og går som § 31 - Rett til spesialpedagogisk hjelp.

Psykososialt miljø i barnehagen er også Lyngseth og Mørland (2022) inne på. De mener at et godt psykososialt miljø i barnehagen vil være et bidrag når det kommer til tidlig innsats for alle barn. Når man prioriterer psykisk helse gjør man en innsats for det enkelte barn, men også samfunnet som helhet (s 29). En annen viktig paragraf fra Barnehageloven som jeg også har med i intervjuet er § 37 som jeg var inne på tidligere. For at denne paragrafen skal være nyttig er det to faktorer som spiller inn, man er avhengig av at den enkelte barnehage melder inn at det er behov for ekstra ressurser, samt at kommunen tar tak i det og setter et vedtak på de ekstra ressursene.

Rammeplanen for barnehage (KD 2017) er et svært sentralt styringsdokument for barnehagen. Her kan vi lese at definisjon av tidlig innsats for noen barn handler om å bli inkludert i meningsfulle felleskap. Dette arbeidet skal utføres av personalet på en målrettet og systematisk måte, i kortere eller lengre perioder. Ut ifra dette stilles det krav til de ansatte i barnehagen og det beskrives her at det skal gjøres på en målrettet og systematisk måte. Dette igjen fordrer at de ansatte oppdager disse barna som har behov for denne type tiltak. Rammeplanen vil jeg komme mer tilbake til senere i oppgaven, da det er et veldig relevant dokument knyttet opp mot barnehagen.

2.4.2 Aktuelle stortingsmeldinger

Før jeg går over til de sentrale samarbeidspartnere for barnehagen vil jeg redegjøre for det jeg anser som aktuelle stortingsmeldinger for denne avhandlingen. De er aktuelle i så måte at de trekker inn og ivaretar retten for barn med ulike utfordringer som krever at det jobbes forebyggende og settes inn tidlig innsats.

Meld. St.16 (2006-2007)

Jeg vil starte gjennomgangen med å se på Meld. St.16 (2006-2007). *Tidlig innsats for livslang læring: Og ingen sto igjen..* I denne stortingsmeldingen dukket prinsippet om tidlig innsats opp som et sentralt pedagogisk verktøy i den norske utdanningssektoren. Her blir det sagt at det skal hovedsakelig være to mål ved tidlig innsats:

- Kvaliteten i opplæringssystemet skal forbedres for å øke elevenes skolefaglige nivå.
- Utdanningsystemet skal benyttes som et redskap for sosial utjevning.

Her finner vi også en todelt beskrivelse av tidlig innsats: Det ene er innsats på et tidlig tidspunkt i barnets liv (barnehagen eller skolen). Den andre måten dette forstås på er tidlig inngripen med en gang det avdekkes et behov, uansett når i barnehageløp/skoleløp dette er. Altså ikke når det oppdages, men at det handles med en gang det oppdages. I følge denne definisjonen vil man utøve tidlig innsats selv om det ble oppdaget «sent» så lenge man handler med en gang det oppdages. Videre i denne meldingen kan vi se at tidlig innsats også presenteres som en forebyggende strategi for å motvirke at vansker skal oppstå eller videreutvikles. Selv om denne stortingsmeldingen i stor grad er rettet mot skole nevnes allikevel barnehagen som en spesielt viktig arena for forebyggende tidlig innsats. Det snakkes om tidlig innsats for å redusere sosial ulikhet. I småbarnsalderen er potensialet stort for dette gjennom iverksetting av tiltak. Så kommer jeg nok en gang inn på den samfunnsøkonomiske gevinsten. Den beskrives her som svært høy når det gjelder å tilby gode tiltak rettet mot barn som har behov for ekstra stimulering slik at det kan gagne barnet senere i livet, og dermed også samfunnet.

Meld. St.41 (2010-2011)

Den neste stortingsmeldingen jeg ønsker å trekke frem er Meld. St.41 (2010-2011). *Kvalitet i barnehagen*. Denne meldingen trekker frem barnehagens rolle, spesielt når det kommer til tidlig innsats. Det ble her hevdet for 13 år siden at i fremtiden ville barnehagen være en sentral instans når det kom til å fange opp og følge opp bekymring rundt utviklingsvansker. I denne meldingen refereres det til at i Soria Moria-erklæringen heter det «Menneskene er samfunnets viktigste ressurs. Derfor er satsing på barn, utdanning og forskning noe av det viktigste vi som samfunn kan gjøre. Både for å gjøre samfunnet rikere, men også for å gjøre menneskenes liv bedre.» Den store barnehagesatsingen de siste årene inngår som en viktig del av dette. Jeg kommer ikke til å gå noe nærmere inn på den erklæringen, da dette var en

politisk erklæring som ble laget i 2005 av partiene som satt i regjering da om hva de ville prioritere å jobbe med. Men det er allikevel relevant å nevne at barn og utdanning ble trukket frem som høy prioritet i denne politiske erklæringen. Utdanningsløpet slik vi kjenner det i dag har ikke oppstått av seg selv men som følge av helhetlig utvikling, og denne erklæringen fra 2005 kan ha hatt innvirkning på stortingsmeldinger og lovverk som har kommet i etterkant. Videre er det relevant for denne stortingsmeldingen at den løfter frem muligheten for et nært samarbeid fra barnehagens side med foreldre, helsestasjon, PPT og barnevernstjenesten som ledd i forbyggende tiltak. Samtidig sies det her noe om at hvis man har et godt pedagogisk tilbud i barnehagen er det et forebyggende tiltak i seg selv.

Meld. St.18 (2010-2011)

Videre vil jeg se på Meld. St.18 (2010-2011). *Læring og felleskap. Tidlig innsats og gode læringsmiljøer for barn, unge og voksne med særlige behov* – som er en videreføring av meldingen jeg nettopp var inne på. Grunnen til at jeg velger å nevne denne meldingen kort er at her ble det lansert en strategi. Denne ble kalt fange opp – følge opp. Dette skulle legge opp til å styrke barnehagens kompetanse til å fange opp de barna med behov for ekstra hjelp så tidlig så mulig i barnehageløpet. Det spesifiseres også at barnehagens innhold skal formidles på en måte som sikrer at barn kan delta på ulike måter. Deltagelsen skal kunne være ut ifra egne interesser, kompetanse og hvilket nivå i utviklingen barnet er på (s 12). En annen grunn til å nevne denne stortingsmeldingen er at det her henvises til vent og se holdningen jeg var inne på tidligere «forskning viser at norsk utdanning har vært preget av en vente-og-se-holdning. Troen på at problemene løser seg etter hvert, viser seg i mange tilfeller å være feil» (s 8).

Meld. St.6 (2019-2020)

Avslutningsvis vil jeg gå inn i Meld. St.6 (2019-2020). *Tett på – Tidlig innsats og inkluderende felleskap i barnehage, skole og SFO*. I forkant av denne stortingsmeldingen ble det gjort et grundig forskningsarbeid ved et utvalg bestående av Thomas Nordahl m.fl. Dette kommer jeg tilbake til i neste del. I denne stortingsmeldingen beskrives regjeringens mål for tverrfaglig samarbeid. Det vektlegges også hvor stor betydning det har at barn og unge som trenger hjelp oppdages tidlig. Det tverrfaglige samarbeidet har fått betegnelsen «laget rundt barnet» (s 78). Videre handler det i denne meldingen om inkludering og medvirkning som

settes opp mot tidlig innsats og hvordan dette skal praktiseres. Som jeg var inne på tidligere med samfunnets gevinst sees eksempler på nettopp dette i denne stortingsmeldingen også - «Det er også verdifullt for samfunnet at alle får den hjelpen de trenger tidlig, slik at alle som har forutsetninger for det, kan utvikle seg til aktive samfunnsborgere som deltar i arbeidslivet og bidrar til verdiskapingen i landet» (s 12). I etterkant av denne stortingsmeldingen ble det satt inn et kompetanseløft. Dette kompetanse-løftet skal bygges opp over fem år, fra 2020-2024. Fra 2025 er det sagt at det skal bli en varig ordning som skal bidra til å utvikle og vedlikeholde kompetansen på feltet. Foreldrenes rolle nevnes, og at det er av stor betydning hvilken familie et barn vokser opp i. Det familiære som vil si at hvis foreldrene har ulike utfordringer, for eksempel psykiske lidelser, rus lidelse eller økonomiske vansker opplever disse barna mindre støtte og stimulering i hjemmet enn andre barn. Disse forskjellene vil gjerne vise seg tidlig i livet og gir barnehagen og skolen et stort ansvar for å gi en god start på livet, samt kompensere for manglende støtte/stimulering.

Helt avslutningsvis i denne redegjørelsen vil jeg gå igjennom kompetansepakken fra **UDIR** – sine sider for de som jobber i barnehage og skole. Jeg velger å ta med denne da det handler om tidlig innsats og at det vektlegges spesielt tre faktorer ved utførelse av tidlig innsats som de som arbeider med barn burde være gode på:

Figur nr. 2 [Kompetansepakke om inkluderende praksis \(udir.no, som lest 11/2-23\)](https://www.udir.no)

Det å forebygge ser vi her at kommer frem som den første faktoren. Det er handlingene man gjør i det allmenn-pedagogiske som gjelder for alle barna. Dette etterfølges med å fange opp. Her kommer viktigheten med det å være tett på inn. Etter man har fanget opp så må man følge opp. Måten man følger opp på vil avhenge av hva som er hensiktsmessig etter hvilken utfordring det er man har fanget opp. Det kan være en grei påminnelse og enkelt å huske med de tre F`ene.

2.5 Samarbeidspartnere for barnehagen i arbeidet med tidlig innsats

Når man arbeider med barn er det flere samarbeidspartnere å forholde seg til. Der det er snakk om å sette inn en tidlig innsats er det aktuelt å samarbeide rundt barnet. Det er tverrfaglige ressurser man spiller på for å innhente kunnskap, støtte og veiledning hvis en bekymring rundt et barn dukker opp. Men det er viktig å huske på at i alle tilfeller ved bekymring rundt et barn er det foreldrene man henvender seg til aller først da de er av stor betydning og kjenner barnet best.

2.5.1 Samarbeid med foresatte/foreldre

Dette er den viktigste samarbeidspartneren barnehagen forholder seg til derfor trekker jeg frem dette samarbeidet først. Dette har jeg valgt å sette øverst da jeg mener at det er den viktigste samarbeidspartner barnehagen forholder seg til. Selv om det er nevnt både i barnehageloven §1 og i Rammeplanen for barnehager (KD 2017) er det jo ikke dermed sagt at det er en selvfølge at samarbeidet mellom barnehage-hjem fungerer slik man ønsker.

Den naturligste parten å drøfte en eventuell bekymring rundt et barn med først vil jo være foresatte. Her er det viktig å forklare hva man tenker er bekymringen og være undrende til om de opplever det samme. Det er de som kjenner barna desidert best. For å kunne drøfte et barn i de ulike ressursteamene og sette inn eventuelle tiltak rundt dette barnet er man nødt til å ha samtykke fra foresatte. Det er viktig at fagpersonene og foreldre utvikler en felles forståelse i et samarbeid rundt barnet. Denne forståelsen omhandler barnets utvikling og hvordan denne utviklingen kan bli påvirket. Klarer man å skape den felles forståelsen er det i neste omgang enklere å begrunne de ulike tiltakene man kan opprette knyttet opp mot dette barnet (Groven & Rostad, 2022, s52). Det å skape en felles plattform er altså avgjørende når det kommer til samarbeidet mellom barnehage-hjem, et samarbeid som er svært viktig for å kunne yte tidlig innsats. Ifølge Bonnevie og Pålerud (1998) hevdes det at man ikke finner en annen samarbeidspartner av så stor betydning som foreldrene. At det er foreldrene som er eksperter på egne barn. «Å anerkjenne foreldre som eksperter på egne barn, betyr ikke at personalet skal underkjenne sin egen kompetanse eller ansvar i forhold til barnet» (s 69). Egen kompetanse og ansvar ovenfor barnet i sammenheng med foreldresamarbeidet er altså to viktige faktorer, samme hvor mye foreldrene kjenner sitt eget barn har man et ansvar for å ta tak i bekymringen man har.

2.5.2 Samarbeid med eksterne samarbeidspartnere

En av de mest sentrale samarbeidspartnere i barnehagen er PPT. Der barnehagen har en opplevelse og observasjoner av at et barn har behov for noe ekstra henvender man seg til PPT. Her praktiseres det ulikt fra kommune til kommune, men terskelen for å ta kontakt burde ikke oppleves som høy for den enkelte barnehage. For de som ikke er i barnehagefeltet og kjenner til hvilken rolle PPT har er det i korte trekk å utrede i hvilken grad og hva slags spesialpedagogisk hjelp et barn har behov for. Rollen til PPT opp mot barnehagen defineres i Barnehageloven § 33. Her beskrives det at det er en sakkyndig instans i saker som omhandler spesialpedagogisk hjelp. PPT har også en plass i Meld. St. 6 hvor det står spesifikt at «Regjeringen er opptatt av at PP-tjenesten skal samarbeide tett med barnehagene og skolene» (s 60).

En annen relevant samarbeidspartner i barnehagen er den lokale helsestasjonen. Hvor utstrakt bruken er av helsestasjonen som en samarbeidspartner varierer fra barnehage til barnehage. Det er vanlig med ulike kontroller på helsestasjonen for norske barn, og det ville være naturlig å henvende seg også til barnehagen hvis det skulle være noe helsestasjonen undret seg over på en slik kontroll. Like naturlig som at barnehagen kunne kontaktet helsestasjonen både for veiledning og råd hvis barnehagen var bekymret. Som i alt tverrfaglig samarbeid er det viktig å etterspørre et samarbeid og gjerne invitere samarbeidspartnere inn i barnehagen på møter/samtaler hvor man kan snakke om dette samarbeidet og forventinger partene imellom.

2.5.3 Kommunens sentrale ledelse og samarbeid med den lokale skolen

Deretter har barnehagen ytterligere to sentrale samarbeidspartnere – den sentrale ledelsen i kommunen som har overordnet ansvar for oppvekst(herunder skole og barnehage) og til sist vil jeg trekke inn den lokale skole.

Den sentrale ledelsen i kommunen er en viktig samarbeidspartner når det kommer til det økonomiske aspektet ved bruk av ekstra ressurser. Samtidig er det kommunen som har mulighet til å sette press på barnehagen ved hjelp av overordnede planer som kan gå detaljert inn på hvordan barnehagen skal jobbe med tidlig innsats, hvilke kompetanseløft personalet i barnehagen vil få og hva som skal vektlegges i hverdagen. Her mener jeg hver enkelt kommune har et stort ansvar. Her må jeg legge til at jeg i denne sammenheng snakker om kommunale barnehager, ikke private. Samarbeidet med kommunen omhandler også

barnehageloven § 37. Denne paragrafen omfatter barn med nedsatt funksjonsevne. Videre står det at det er kommunen som skal sikre at barn med nedsatt funksjonsevne får et egnet individuelt tilrettelagt barnehagetilbud. Det er kommunen som fatter vedtak her, da gjerne om ekstra ressurser i arbeidet rundt et barn. Foreldre kan søke om dette selv, men barnehagen kan også søke med samtykke for foreldrene. I tilfeller der det går på språkvansker eller atferdsvansker er det gjerne barnehagen som oppdager dette først og gjerne søker på vegne av foreldrene. Jeg mener at kommunen spiller en stor rolle i det sammensatte bilde jeg nå referer til som tidlig innsats. Kommunen har makten og muligheten til å lage overordnede planer og modeller, det er også der spørsmålet om ekstra ressurser fremstilles og utfallet vedtas.

Den siste samarbeidspartneren jeg ønsker å trekke frem er skolen. Overgangen mellom barnehage og skole er viktig at skjer på en mest mulig forutsigbar og skånsom måte for alle barn. Men der det er satt inn tiltak og forebyggende arbeid av ulike slag i barnehagen blir samarbeidet i overgangen enda viktigere. Dette er relevant i arbeidet med tidlig innsats fordi det som utføres av tidlig innsats i barnehagen er vesentlig at skolen viderefører og informeres om. Hvis ikke blir overgangen for det enkelte barn i mange tilfeller utfordrende og det arbeidet som er gjort i barnehagen mister effekten om det ikke videreføres. Hvordan denne overgangen skal gjennomføres finner vi i Rammeplan (KD 2017) hvor det legges vekt på kunnskaps- og informasjonsutveksling mellom barnehage og skole, med samtykke fra foreldrene. Det at barna opplever en sammenheng mellom barnehage og skole er også viktig. NOU 2009:10 fordelingsutvalget skriver under tiltak før skolestart følgende: «Barnehagen er første trinn i utdanningsløpet, og myndighetenes viktigste virkemiddel for å bidra til at barn er godt forberedt til skolestart» (s 141). Barnehagen skal sørge for at barna er godt forberedt til skolestart, mens kommunen har det overordnede ansvaret for at samarbeidet mellom barnehage og skole er satt i system, og at dette fungerer optimalt opp mot den tidlige innsatsen barnehagen har lagt ned når det kommer til enkelte barn.

2.6 Relevant forskning på tidlig innsats

I mitt arbeid med denne avhandlingen er det fire relevante forskningsarbeider jeg ønsker å løfte inn før jeg går over til metodekapittelet. Her velger jeg først å trekke frem utviklingen det har vært på dette området de siste årene med en tabell hentet fra forskningsartikkelen: I mitt søk fant jeg en tabell som var en del av forskningsartikkelen «Fra early intervensjon til tidlig innsats» av Hausstätter og Vik (2014). Denne tabellen var relevant fordi jeg kunne

bruke den til å se utviklingen fra artikkelen kom ut og til skrivende stund. Det kom frem at norsk litteratur om tidlig innsats før 2000 var nærmest fraværende. I denne tabellen fant forskerne et markant skille før og etter 2000 (s 52). Der var det gjort et søk på artikler som omhandlet tidlig innsats. Denne tabellen ser slik ut, hvor de hvite feltene er hentet fra tabellen i artikkelen som ble utgitt i 2014, mens det grønne feltet er søk jeg har foretatt meg nå i 2022 for å se på utviklingen i antall treff. Av naturlige årsaker har jeg ikke bladd igjennom alle treffene, men forholdt meg til det som søkemotor finner frem på de gitte søkeordene og årstallet.

SØKEORD I BIBSYS	År 0-2000	År 2000-2013	2014-2022
Tidlig innsats	7	57	542
Tidlig intervensjon	57	142	377
Tidlig innsats+skole	0	11	165
Tidlig intervensjon+skole	0	13	62
Tidlig innsats+barnehage	0	2	113
Tidlig intervensjon+barnehage	0	5	36

Tabell 1. kvantifisering av norske tidlig innsats-publikasjoner fra BIBSYS(Hausstätter & Vik 2014)

Som vi kan se ut ifra tabellen er det markante forskjeller siden denne artikkelen kom ut i 2014. Det tolker jeg dit at det er større fokus på tidlig innsats både i barnehagen og i skolen, og at etterspørselen av mer kunnskap, mer forskning har gitt et større antall utgivelser. Det er også skrevet PhD avhandlinger og masterstudier om dette. Selv om dette er en tematikk det er forsket endel på tidligere, så er dette også et tema som er dynamisk og bevegelig. Tidlig innsats ser jeg på som en kontinuerlig prosess, og det er derfor sentralt å jevnlig holde tematikken oppdatert ved å vedlikeholde forskningen på dette.

PhD avhandlingen «Tidlig innsats i skole og barnehage: Forutsetninger for forståelser av tidlig innsats som pedagogisk prinsipp» (Vik 2015) har jeg sett på i forkant av min studie. Grunnen til at jeg fant denne relevant var i forbindelse med begrepet tidlig innsats og de ulike forutsetningene for tidlig innsats som hun skriver om som jeg brukte for å utvide min egen forståelse. Her snakkes det om de to ulike former for tidlig innsats som står for hver sin ting

som jeg var inne på tidligere. Denne doktoravhandlingen setter tankekors i forhold til hvor den norske oppfattelsen ligger hen. Jeg etterspør ikke i min studie hvorvidt informantene mine bruker noen former for intervensjoner så den delen av hvilken pedagogikktradisjon tidlig innsats i norske barnehager tilhører skal jeg ikke begi meg innpå i min studie.

2.6.1 Nordahl-utvalgets rapport(2018)

For ansatte innenfor barnehage- og skolesektoren i Norge var Nordahl rapporten som kom i 2018 interessant lesning. Dette utvalget ble satt til å se på inkluderende fellesskap for barn og unge med fokus på de med behov for særskilt tilrettelegging. Med 80 prosent av ett- til toåringene og 97 prosent av tre- til femåringene i barnehage i 2017 er Norge blant de OECD-landene hvor flest barn går i barnehage (Nordahl et.al, 2018, s 52) Hvis vi ser på disse tallene så kan vi fastslå at om det er en arena som virkelig har muligheten til å se utfordringer tidlig er det barnehagen. En av påstandene fra denne rapporten som jeg ønsker å trekke frem: «oppmerksomheten rundt tidlig innsats kan også ha bidratt til at barnehagene handler raskere når det er mistanke om at et barn kan ha behov for spesialpedagogisk hjelp» (s 58). Denne påstanden er knyttet opp mot tall som viser at flere barnehagebarn får spesialpedagogisk hjelp enn tidligere. Andelen barn med spesialpedagogisk hjelp i barnehagen økt jevnt de siste årene. I 2011 lå andelen på 2,3 % mens i 2020 var andelen økt til 3,4 %. Dette er en god indikator på at flere blir oppdaget og at det gjøres en større innsats på dette området. Noe annet som sies om tidlig innsats i denne rapporten er at «For noen barn kan tidlig innsats derfor handle om å inkludere barnet i meningsfulle fellesskap» (Nordahl et.al, 2018, s 65). Det er jo det mye av barnehagehverdagen handler om, nettopp det å tilrettelegge etter barnas behov. Et av fokusområdene i denne rapporten er inkludering, det å bli inkludert på barnets premisser og forutsetninger er helt klart er en del av den tidlige innsatsen.

2.6.2 Nyere forskning – noen sentrale punkter for å lykkes med tidlig innsats

Av nyere forskning jeg har jobbet med så ønsker jeg å vise til en ny rapport som ble lagt frem september 2022, fra barnehageforskere ved Universitetet i Stavanger. Denne rapporten kom på oppdrag av KS (Kommunesektorens organisasjon). Tidlig innsats, tidlig i livet heter rapporten. Her tas det utgangspunkt i de faginstansene som er særlig sentrale i tidlig innsats for sårbare barn. I denne rapporten går de med utgangspunkt i sentrale faginstanser inn i

temaet tidlig innsats. Denne rapporten omhandler sårbare barn, og det er jo der mye av tidlig innsats i barnehagen beveger seg innenfor, de familiære relasjoner som jeg har vært inne på tidligere. Også her trekkes barnehagen fram som spesielt viktig i arbeidet med tidlig innsats på bakgrunn av at de fleste barn går i barnehagen. Barna tilbringer også mye tid her og de ansatte i barnehagen tilbringer mye tid med barna. Med tanke på dette argumenterer forskerne for at det bør arbeides for å styrke pedagogtetheten i barnehagen. Videre ansvarlig gjøres ledelsen i forhold til å legge til rette for at personalet sitt gis muligheter til å styrke sin kompetanse og videreutvikle egne ferdigheter. Dette er vesentlig for de som skal utføre den tidlige innsatsen. Det som kommer klarest frem i denne rapporten er behovet for å utarbeide felles retningslinjer, jobbe med begrepsavklaringer og hvor sentralt samarbeid på tvers av faginstansene er. Dette med tverrfaglige instanser og samarbeid kommer jeg innom flere ganger da dette er av stor betydning når det snakkes om tidlig innsats (FILIORUM-forskere, 2022).

2.7 De mest sentrale punktene i den teoretiske gjennomgangen

I denne teoretiske gjennomgangen startet jeg med å se på ulike definisjoner av begrepet tidlig innsats. Videre var jeg kort innom relevante vansker som utløser behovet for tidlig innsats. Jeg valgte etter det å trekke inn kartlegging, hvor jeg la frem dette sett i et *tidlig innsats* perspektiv. De ulike styringsdokumentene barnehagen forholder seg til har også vært en del av gjennomgangen, hvor jeg belyste de jeg mente var viktig innenfor temaet. Tidlig innsats i barnehagen krever ulike typer samarbeidspartnere, jeg har vært innom foreldre og de eksterne aktørene. Jeg avsluttet gjennomgangen ved å vise til ulik forskning på dette feltet. Etter denne oppsummeringen vil jeg nå gå over til mitt metodekapittel før vi skal se på analyse og funn.

3. Metode

Jeg ønsket å bringe frem data av personlig karakter i min masteroppgave. Jeg bestemte meg for å ha en kvalitativ metodisk tilnærming. Det ble viktig for meg med det menneskelige møte og det rommet det gir for å kunne gå litt dypere. Valg av intervju som metode ble naturlig for meg etter å ha vurdert hva slags datamateriale jeg ønsket å jobbe med. Jeg lot meg inspirere av dette i lys av Kleven og Hjordemaal (2012) som belyser dette på følgende måte: «Mens kvantitative metoder har forsøkt å «objektivisere» prosessene ved å holde en viss distanse mellom forskeren og forsøkspersonene, prioriterer kvalitative metoder nærhet» (ibid, s 21). Videre er det forskjellen i fleksibilitet som er viktig for meg. Når man skal fortelle om egne erfaringer som skal tolkes inn mot en studie er det viktig for meg at alt har muligheten til å komme frem. Det at innhenting av data ikke er så fast strukturert på forhånd (ibid, s 22)

En kvalitativ studie kjennetegnes gjerne ved at man arbeider med rikholdige eller muntlige kilder som forskeren tolker i form av ord, fremfor tall (kvantitativ). Dette er relevant i forhold til antall informanter. Samtidig har kvalitativ forskning sjeldent mål om for eksempel teste allmenngyldig teori, heller se på forståelsen av et fenomen (Nyeng 2012, s 71). I dette tilfelle vil dette fenomenet være tidlig innsats. Jeg søker gjennom intervjuer å innhente en dypere forståelse rundt dette fenomenet og hvordan de som skal praktisere dette i arbeidshverdagen sin forholder seg til begrepet. Formålet med å samle inn data ved hjelp av intervjuer er å gjøre det mulig å forstå dette fenomenet som jeg nettopp var inne på. En annen beskrivelse av kvalitativ forskning er interessen for hvordan noe gjøres, hvordan noe sies eller oppleves. Det er også interessen for hvordan noe fremstår og utvikles (Brinkmann & Tanggaard 2012, s 11). Det handler om å gå i dybden på noe, i mitt tilfelle vil det være både hvordan noe praktiseres og oppleves. Jeg kommer også innom hvordan noe framstår i forhold til kommunen sitt «bidrag» inn i arbeidet med tidlig innsats med tanke på føringer o.l.

Braun og Clark (2016) belyser forskningsspørsmål. I en kvalitativ studie vil det være flere spørsmål, men først og fremst er det et overordnet spørsmål som driver prosjektet. Der det er snakk om intervju som metode for å hente inn data vil da spørsmålene til informantene være del to av forskningsspørsmålene. Sist har du en tredje type forskningsspørsmål som er de spørsmålene som styrer analysen og kodingen av dataene. Det må nødvendigvis ikke være noen relasjon mellom disse spørsmålene, men i min studie er det relasjon mellom spesielt det overordnede spørsmålet og spørsmålene jeg ga informantene.

Det er også ulike forskningsstrategier innenfor kvalitativ eller kvantitativ forskning. Hvis jeg skal plassere min studie inn i Clark et.al (2021) sin tabell for ulike forskningsstrategier hadde jeg satt den som en tversnittstudie, på følgende grunnlag: kvalitativt intervju, på et bestemt tidspunkt (s 65). Akkurat de samme spørsmålene kan stilles de samme informantene om 1 år, men det er ikke sikkert man får de samme svarene. Dette grunnet at informantene får nye erfaringer og kunnskaper i løpet av denne tiden og vil muligens både vektlegge noe annet eller uttrykke seg på en annen måte.

En annen beskrivelse av denne studien når det kommer til ekstensive vs intensive studier så er avhandlingen min en intensiv studie. Dette begrunner jeg med at jeg arbeider med få intervjuobjekter og mange variabler. Under intervjuene går jeg i dybden og samler et rikt omfang av informasjon, som jeg anser som mange variabler om personen og dens erfaringer, opplevelser og kunnskap. På denne måten henter forskeren rike data om det hun er opptatt av som vil svare på problemstillingen (Leseth & Tellmann, 2014, s 43). Når det kommer til forskningsdesign så er ikke dette er ikke en sammenlignbar studie. Jeg vil heller beskrive avhandlingen min som en dybdeundersøkelse av informantenes opplevelser og erfaringer basert på problemstillingen min. Og nettopp dette får meg over til at denne studien har en fenomenologisk tilnærming. I forhold til en vitenskapsteoretisk tilnærming vil studien min falle nærmest fenomenologisk tilnærming. Fenomenologi handler om å forstå sosiale fenomener ut ifra deltakerens egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av informantene (Brinkmann & Kvale, 2019). Hvis man etterspør informasjon om hvordan for eksempel et samarbeid oppleves mellom barnehage og PPT, som oftest bistår i tilfeller der det er bekymring, er det jo nettopp de som står i dette samarbeidet som eier den følelsen/opplevelsen. Fenomenologi kan også forklares på denne måten opp mot den metoden jeg har valgt, kvalitativt forskningsintervju: « Når det er snakk om kvalitativ forskning, er fenomenologi mer bestemt et begrep som peker på en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av informantene» (Brinkmann & Kvale 2019, s 45). Her igjen er det en fin balansegang for å få innhentet rikholdige dataer. Det avhenger av to ting. For det første så må spørsmålene mine være godt utarbeidet med rom for å utdype. De må innby til å kunne svare dypt og rikt. Jeg mener også at under dette kan jeg legge til det å være lyttende og imøtekommende mens man stiller disse spørsmålene. Og for det andre å må informantene mine være engasjerte og deltakende, de må gi av seg selv og berike spørsmålene jeg stiller med utfyllende svar.

3.1 Intervju

På bakgrunn av problemstillingen min valgte jeg å gjennomføre et intervju når jeg skulle hente inn data. Valget falt på intervju fordi jeg mente at det var den beste måten å innhente de utfyllende svarene jeg var ute etter. Som jeg var inne på tidligere så ville ikke det jeg spurte etter så lett la seg svare på ved et spørreskjema, da med tanke på at jeg etterspør flere prosesser i arbeidet med tidlig innsats. Som en del av den fenomenologiske tilnærmingen vil målet være å innhente så presis beskrivelse av hva informanten opplever som mulig (Brinkmann & Kvale, 2019, s 65). Når man har bestemt seg for å bruke intervju som metode i en studie er det flere ting man må tenke igjennom på forhånd. Nøyaktig hva er det man ønsker å få svar på, hvordan vil man gå frem for å innhente informanter og hvordan lage en intervjuguide.

3.1.1 Forberedelse og oppbygging av intervju

Jeg valgte å bygge opp intervjuene med en intervjuguide basert på semistrukturerte intervjuer. semistrukturerte intervjuer tillater å ta opp mer spesifikke problemstillinger, og i de tilfeller kreves det at forskeren begynner undersøkelsen med et tydelig fokus (Clark et. al, 2021, s 428). Ser vi videre på Brinkmann og Tanggaard (2012) viser de til et annet kjennetegn på et semi-strukturert intervju. Det er at selve intervjuet utføres på grunnlag av intervjuguiden. Man har allerede spørsmålene klare og denne guiden er mer eller mindre styrende for selve intervjuet. I intervjuforskning, som jeg begir meg inn på her er det viktig den rollen man har som intervjuer. Samspeillet mellom intervjuer og intervjuperson er avgjørende for hvilken kunnskap man oppnår. I de tilfellene man er ute etter å skaffe kunnskap om menneskers erfaringer er det nødvendig at man er mottakelig, empatisk og lyttende som intervjuer. I tillegg til å utarbeide en god intervjuguide burde man også være god på menneskelige relasjoner (Brinkmann & Tanggaard , 2012).

Ved utarbeidelsen av intervjuguiden så var jeg nøye på hvilke spørsmål jeg skulle stille, hvordan jeg skulle formulere de og hvilke oppfølgingsspørsmålet jeg kunne ha i bakhodet. Måten å bygge opp spørsmål på er som en invitasjon. Du legger selv føringen ved å lage åpne/lukkede spørsmål. Det er hensiktsmessig å ha et åpningsspørsmål som leder inn på det det skal dreie seg om, i mitt tilfelle valgte jeg å starte med spørsmålet: «Hva er din første tanke når du hører begrepet tidlig innsats?» På denne måten gikk jeg rett på det intervjuet handlet om, men lot informantene starte med å fortelle hvordan de selv definerer tidlig

innsats. Dette kalles av Brinkmann og Tanggaard (2012) for åpningsspørsmål/innledende spørsmål. Jeg benyttet meg også av sonderingss spørsmål, i de tilfelle jeg mente at det var viktig med en oppklaring. Jeg brukte da gjerne uttrykket «kan du utdype litt mer om...» Det opplevde jeg at fungerte godt og at informantene mine responderte godt på dette (s 12).

Noen andre som belyser spørsmålene i et forskningsintervju er Leseth og Tellmann(2014). Spesielt dette med å stille åpne spørsmål, hvor definisjonen på åpne spørsmål er en type spørsmål som ikke kan besvares med ja eller nei. I intervjuguiden min har jeg med noen lukkede spørsmål, men dette er bevisst. Det er i forhold til å finne ut om konkrete planer som finnes i barnehagen og bruk av paragrafer. Akkurat disse spørsmålene mener jeg ikke kunne vært utformet på en annen måte og jeg brukte aktivt sonderingss spørsmål i disse her tilfellene. Her må jeg legge til at jeg før jeg intervjuet informantene hadde et prøveintervju med en kollega. Dette for å kvalitetssikre intervjuet mitt, både med tanke på hvordan jeg hadde utformet spørsmålene, men også hvor lang tid intervjuet ville ta. Jeg ba da om tilbakemeldinger på spørsmålene mine i etterkant, samt at jeg fastslo at intervjuet tok rundt 30 min. Å gjøre et prøve-intervjue er ifølge Clark et.al (2021) en viktig del av prosessen. Det begrunnes i den informasjonen det har sin hensikt å innhente, i et forskningsøyemed om spørsmålene er riktig formulert og hvor lang tid det tar.

3.1.2 Antall intervjuer i en kvalitativ metode

Når man skal gjennomføre en kvalitativ studie ved bruk av intervjumetoden vil et naturlig spørsmål være hvor mange intervjuer som er nødvendig. Som masterstudent og ny i forskerrollen var det et spørsmål jeg følte hang i luften. Jeg rådførte meg også med veileder. Etter å få klarsignal fra veileder støttet jeg meg videre på følgende: «Intervju så mange personer det trengs for å finne det du trenger å vite» (Brinkmann & Kvaale, 2019, s, 148). Oppsummert så sies det her at behovet vil variere etter hva du ønsker å finne ut noe om, så i mitt tilfelle var det nok at jeg hadde 5 intervjuer. Jeg ville da få 5 ulike syn og erfaringer på hvordan man praktiserer tidlig innsats, kommunens rolle, det tverrfaglige samarbeidet og hvilke utfordringer man kunne møte på. På forhånd av intervjuene kan man ikke vite hvor mye relevant informasjon det kommer inn, så jeg hadde plan om ekstra intervjuer hvis jeg merket etter å ha intervjuet fem informanter at dette ikke var nok.

3.2 Oppbygging av studien

Etter å ha bestemt meg for metode, altså et kvalitativt forskningsintervju måtte jeg skaffe meg informasjon om hvordan jeg skulle legge opp løpet for studien min. Jeg hentet inspirasjon fra de syv stadiene som Brinkmann og Kvaale (2018) legger frem som omhandler en intervjuundersøkelse. Dette var en god oversikt over hvordan jeg skulle gå frem. Disse syv stadiene ser slik ut :

1. Tematisering: Her formulerte jeg formålet med undersøkelsen min. Jeg beskrev emne jeg skulle undersøke, i mitt tilfelle laget jeg et tankekart for meg selv om hva jeg selv la i tidlig innsats. 2. Planlegging: Her handlet det om å planlegge studien og viktigheten av å se på alle de syv stadiene før jeg begynte på intervjuene. 3. Intervjuing: I forkant av dette stadiet hadde jeg som jeg var inne på tidligere laget en intervjuguide. 4. Transkribering: For å kunne kode og analysere er det viktig at talen blir gjort om til ord. Det handler altså om å klargjøre for analyse. 5. Analysing: Her valgte jeg da å la meg inspirere av tematisk analyse. Dette valget tok jeg før jeg gjennomførte intervjuene. 6. Verifisering: Dette handler om å se på reliabilitet og validitet. Dette valgte jeg etter analysen var ferdig å skrive inn lenger ned i dette metodekapittelet. 7. Rapportering: Allerede på det punktet her tenkte jeg ut hvordan jeg skulle bygge opp oppgaven min og laget en skisse til en innholdsfortegnelse. Funnene har jeg også i denne fasen tenkt over hvordan jeg kan presentere på en god måte.(s 145).

3.2.1 Valg av informanter

Jeg valgte fem barnehager fra kommunens hjemmeside uten å vite annet enn at det var en kommunal barnehage. Jeg valgte meg ut en stor kommune på Østlandet. Jeg eliminerte de private da jeg i forskningsprosjektet mitt ønsket å ha med kommunens rolle og evt skrevne planer kommunen hadde. Jeg sendte en invitasjon til å delta i prosjektet mitt til 5 styrere slik at de kunne formidle dette videre. Denne prosessen tok veldig mye lenger tid enn jeg hadde sett for meg. Etter to uker hadde kun 2 av 5 svart så jeg sendte da ut en påminnelse. Jeg fikk da tak i en til informant. På dette tidspunktet hadde jeg 3 av 5 informanter på plass og jeg var ivrig med å komme i gang med intervjuene. Jeg gjennomførte 3 intervjuer en dag, også det fjerde intervjuet noen dager etterpå. Når det kom til den siste informant valgte jeg å henvende meg til en annen barnehage da jeg ikke fikk noen til å stille etter flere forespørsler. Til slutt så fikk jeg endelig en bekreftelse på den siste informanten, og gjennomførte intervjuet kort tid etter. Alle informantene mine hadde meldt fra til sin styrer at de var

interessert og styrer videreformidlet kontakten. I den videre kontakten før intervjuet fikk de både informasjonsskrivet og intervjuguiden. De fikk også muligheten til å stille spørsmål rundt informasjonsskrivet og intervjuguiden i forkant av selve intervjuet da vi hadde dialog på epost om dette.

3.2.2 Intervjuprosessen

Denne delen var noe av det jeg tenkte kunne være utfordrende i oppstarten av dette prosjektet, men som jeg ble veldig positivt overrasket over. Det var veldig gøy å intervjuer, jeg følte at informantene mine opplevde det som noe positivt også. Jeg fikk tilbakemeldinger etter intervjuet fra flere av informantene at de synes det var så bra å måtte reflektere rundt barnehagen og sin egen praksis i forkant av intervjuet. Der kommer viktigheten av at jeg delte ut intervjuguiden i forkant inn. Samtlige informanter brukte denne i forkant til å forberede seg og tenke igjennom før de stilte til intervju. Her er det også viktig å få med konteksten under intervjuene. Samtlige informanter var ute av avdelingen og satt alene med meg på et møterom/kontor. Det ble gjennomført i informantenes respektive barnehager. Jeg merket ikke noe underveis i intervjuene at informantene var utilpasse på noen som helst måte ved å snakke om det de gjorde. Jeg fikk forespørsel fra et par av informantene om jeg ønsket å gjennomføre intervjuet over telefon eller teams slik at jeg skulle slippe å reise ut til deres barnehage, dette takket jeg nei til da jeg fant det viktig å gjøre intervjuet ansikt til ansikt. Jeg sa også tidligere at jeg ønsket den type nærhet og samspill i prosessen noe jeg også etterstrebet selv. Det er mye enklere å forholde seg til en person ansikt til ansikt når man skal intervjuer for å ha et mer fortrolig samspill som igjen kan virke ut på de svarene man får under intervjuet.

Intervjuforskning slik som dette er handler om menneskelige relasjoner. Kunnskapen man oppnår er avhengig av samspillet mellom meg som intervjuer og intervjuobjektet (Brinkmann & Tanggard, 2012, s 22).

Jeg hadde ingen tidligere erfaring med appen nettskjema som Universitet i Oslo har utviklet med tanke på forskning og intervjuer. Inne på appen lagde jeg meg et «skjema» der som jeg kunne sende over alle opptakene fra intervjuene til. Dette opplevde jeg som enkelt og brukervennlig når jeg først kom meg inn i det. Alle informantene mine visste på forhånd at jeg brukte diktafon, hvor lenge disse opptakene ble lagret, hvem som hadde tilgang og det samtykket de til skriftlig.

3.2.3 Etiske hensyn jeg måtte tenke på underveis i prosessen

Det første jeg gjorde var å søke til SIKT (tidligere NSD) for godkjenning av masterstudiet mitt. Når jeg søkte om godkjenning, måtte jeg utforme et informasjonsskriv. I dette var jeg nøye på å få med at informantene mine måtte huske på sin taushetsplikt. At de ikke kunne snakke om barn på en måte som kunne gjøre at de kunne identifiseres. Dette er viktig i forhold til forskningsprosessen. Jeg gikk inn på guiden som er utarbeidet av Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH). Et annet etisk perspektiv er at informantene mine fikk intervjuguiden på forhånd. På denne måten fikk de mulighet til å se over spørsmålene de kom til og få, samt se om tema for studie passer dem. Videre er et av de viktigste etiske perspektivene at informantene fritt kan trekke seg fra prosjektet når som helst. Denne muligheten fikk informantene informasjon om før intervjuer ble gjennomført. «At samtykket er *informert*, betyr at forskere har gitt tilstrekkelig og forståelig informasjon om hva det innebærer å delta i forskning» (NESH, punkt 15). Jeg sørget også for at samtykkeskjema ikke kan kobles til intervjuene på noen måte. Opptak av disse intervjuene lagres i nettskjema, uten at det nevnes navn eller tilknytning til spesifikk barnehage. Dette sikrer at det blir anonymisert, som er en sikkerhet for informantene. I tillegg er det kun jeg og min veileder som har tilgang til opptak av intervjuene. Etter at min masteroppgave er fullført så slettes min bruker, med alt innhold på nettskjema.no. Det er også noen videre etiske hensyn og ta etter intervjuene er gjennomført. Et annet etisk hensyn går på hvordan jeg legger frem utsagn fra informantene mine under kapitelet som omhandler funn. Ifølge Brinkmann og Kvale (2019) handler dette om både om de naturlige forskjellene mellom muntlige og skriftlige språkstiler som gjør at det muntlige språket som brukes i intervjuet kan fremstå som usammenhengende og forvirret tale. Et annet etisk perspektiv er det at man kan skape en uetisk stigmatisering ved å publisere usammenhengende og repetitive intervjutranskripsjoner av bestemte grupper. Utvalget av direktesitater jeg ønsker å formidle fra informantene mener jeg skal være av betydning og passe inn i konteksten, så disse er nøye utvalgt til sitt formål.

3.3 Begrunnelse for valg av metode

Den viktigste begrunnelsen min for valg av metode er utelukkende at det var metoden jeg mener ville besvare problemstillingen min best. Videre valgte jeg å vektlegge de menneskelige relasjonene i prosessen med å innhente data. Selve tema jeg valgte er viktig og

spennende for en med mange år bak seg i barnehagefeltet. Bakgrunnen min hadde mye å si i forhold til at jeg ønsket å forholde meg til mennesker og ord, ikke tall. Derfor ble det et naturlig valg for meg å la informantene mine som sitter inne med så mye erfaring få kunne si dette med egne ord. Spesielt med tanke på at jeg også jobber med begreper i denne studien ble det viktig at informantene kunne formulere dette muntlig. I dagens samfunn har man mange muligheter når det kommer til måten intervjuet gjennomføres på. Jeg valgte å ha det ansikt til ansikt, ta det opp og notere minst mulig underveis.

3.3.1 Min egen forskerrolle i dette prosjektet

Jeg hadde ikke noe kjennskap til hverken barnehagene, hvordan de jobber eller de som ble intervjuet i denne studien. Ved å lage en intervjuguide på forhånd og komme inn med en åpen og undrende holdning kunne jeg holde meg objektiv i forskerdelen. Jeg mener selv at jeg ikke har påvirket prosessen i en spesiell retning når det kom til metoden jeg valgte. Jeg kjente på det i intervjuet at jeg ble så engasjert at jeg gjerne ville dele erfaringer underveis i intervjuet, men jeg klarte å holde det tilbake og heller stille oppfølgingsspørsmål eller be de utdype det de snakket om. Det var den største utfordringen under intervjuene, det å ikke si seg enig eller dele av egne erfaringer nettopp fordi man blir så engasjert selv. Men jeg strebet imot å ikke påvirke intervjuobjektene mine. Denne holdningen om å ikke dra inn mine egne «dataer» i drøftingsdelen er også viktig at jeg overholder. Det er lett når man sitter med mye kunnskap og kompetanse om emnet at man fort kan la seg rive med.

Jeg har ikke påvirket informantene mine i noen slags retning, men var ute etter deres erfaringer fra barnehagefeltet. Allikevel vil man jo alltid ha med seg «bagasje» som preger hvilke forventninger man har og noen hypoteser man stiller seg. Jeg var forutinntatt og forventet å se et resultat som samsvarer med mine erfaringer fra barnehagefeltet. Samtidig gjorde det at jeg ikke kjente til arbeidet i kommunen jeg hentet informanter fra det interessant for jeg hadde ingen forutsetninger for å vite hva som ville komme frem. Det var jo mine erfaringer i bakgrunnen her som vekket interessen min for å ta et dykk inn i tidlig innsats. Det jeg hadde av erfaringer gjorde det enklere i forhold til å vite hvilke stortingsmeldinger og paragrafer i barnehageloven jeg kunne se på.

3.4 Operasjonalisering, Relabilitet og validitet i studien

I følge Leseth og Tellmann (2014) handler operasjonaliseringsprosessen om å gjøre teoretiske begreper konkrete og målbare. Dette gjorde jeg ved hjelp av to ulike metoder. Først så hadde jeg dannet meg en formening om begrepet *tidlig innsats* på bakgrunn av all teori jeg har lest kombinert med alle årene i barnehagefeltet. Den andre metoden gjorde jeg ved hjelp av selve intervjuet. Ved å stille spørsmål om selve begrepet først til informantene ville jeg allerede da vite hva de selv la i begrepet. På den måten ville jeg finne ut hvor troverdig resten av dataene mine var, for når informantene mine i første spørsmål bekreftet at de visste hva det dreiet seg om og hadde samme forståelse for begrepet kunne jeg også vite at dette gjaldt resten av spørsmålene. Dette fører meg rett videre til reliabiliteten i studien.

3.4.1 Reliabilitet

Når man skal se på reliabiliteten i en studie handler dette om «hvor robust en undersøkelse eller måling er, eller sagt med andre ord, om dataene er tillitsvekkende eller til å stole på» (Nyeng 2012, s105). En annen måte man kan stadfeste reliabilitet er om det finnes konvergens, altså om man kan finne samme type resultater i andre studier (s 107). I denne studien så er det snakk om et øyeblikksbilde. Det handler om her vi er akkurat nå. Dette handler om det Clark et.al (2019) referer til som cross-sectional (tversnittstudie) som jeg var inne på tidligere. Om jeg hadde spurt de samme informantene de samme spørsmålene et år frem i tid kan det hende de hadde svart annerledes. Men troverdigheten i de svarene jeg fikk her og nå er tillitsvekkende og jeg ser ingen grunn til å ikke stole på de dataene jeg fikk inn. Det er ingenting i hendelsesforløpet fra innhenting av informanter til ferdigstilte intervjuer som svekker reliabiliteten i denne studien. Det at jeg i forkant gjennomførte et prøveintervju på en kollega styrker reliabiliteten da jeg sikret at spørsmålene var forståelige og ikke en kilde til eventuelle misforståelser.

3.4.2 Indre og ytre validitet

Det finnes flere typer validitet. Det snakkes om indre og ytre validitet, men også begrepsvaliditet. I forhold til sistnevnte beskriver Nyeng (2012) det som det å undersøke det fenomenet man skal undersøke og ikke noe annet. Så i forhold til begrepsvaliditet og *tidlig innsats* beveger jeg meg kun innenfor omfanget av dette begrepet og alle faktorene som

henger sammen med dette begrepet. Når jeg nå går videre til indre validitet så handler dette ifølge Kleven og Hjordemaal (2021) om at man kan stole på den tolkningen som fremsettes mellom variabler. Der man konkluderer med at en faktor påvirker en annen, så vil indre validitet innebære at konklusjonen er gyldig. Dette vil da avhenge av tolkningen og innholde i konklusjonen. Man snakker også om indre validitet hvis man begynner å tolke årsaksforholdet mellom gitte variabler. Ytre validitet sier noe om resultatenes gyldighetsområde. Her må man når man tenke igjennom om det er grunnlag for konklusjonene som man lager i forskningsrapporten og samtidig være oppmerksom i forhold til generalisering eller at man «overfører» resultatet til andre personer/situasjoner enn dem som er undersøkt. Samtidig vil jeg mene at de som jobber i barnehage vil kunne kjenne seg igjen i resultatene jeg legger frem. Dette refereres til som sosiologisk representativ, det vil si at den kan være gjenkjennbar for andre i samme situasjon (Leseth & Tellmann, 2014).

I min studie vil jeg kunne anta at det er en årsakssammenheng mellom det å være tett nok på barna og det å oppdage at et barn behov for ekstra støtte/tiltak. Dette kan jeg si på bakgrunn av hvordan informantene svarte vedrørende hvordan de oppdaget de barna med behov for ekstra støtte/tiltak. Videre kan jeg anta ut ifra svarene jeg at graden av hvordan et samarbeid fungerer for parten som søker hjelp vil påvirkes av hvordan personen som skal hjelpe stiller seg til rådighet. Så årsakssammenhengen mellom tilgjengelighet fra PPT sin side og hvor godt samarbeidet fungerer blir også gjeldene her. Jeg kommer tilbake til flere årsakssammenhenger og hvordan dette påvirker hverandre under kapitlet mitt med funn.

3.5 Betydning av studien

Jeg ønsker et større fokus på begrepet tidlig innsats. Samtidig med et økt fokus skal det være en mer kritisk og reflektert holdning til anvendelsen av begrepet. De fleste som jobber innenfor barnehagefeltet vil kjenne seg igjen i noe eller en del av det som kommer frem i denne studien. I den forbindelse kan man si at studien er sosiologisk representativ som jeg var inne på tidligere (Leseth & Tellmann, 2014). Den kan da brukes til refleksjon og har en overføringsverdi til egen praksis for de som jobber med tidlig innsats. Samtidig er det viktig å få frem at det er en forventning rundt dette arbeidet fra ulike stortingsmeldinger og andre styringsdokumenter.

Videre hadde det vært interessant med en landsdekkende studie som gikk på tidlig innsats. Jeg mener da at man kunne ha benyttet seg av en kvantitativ metode fordi det ville vært altfor omfattende å gjennomføre intervjuer når man ønsket data fra en så stor målgruppe.

Legger man inn gode nok spørsmål i surveyen kan man få en god oversikt over hvordan det ligger an i de norske barnehagene. Her tenker jeg på eksempelvis; Hva legger man i det å jobbe med tidlig innsats, hvor stort fokus har det og lignende spørsmål. Her ville det også vært relevant å få med samarbeidet med de ulike tverrfaglige instansene også, da jeg i mine dataer så viktigheten av dette samarbeidet og hvor stor variasjon det er når det kommer til hvor fungerende dette samarbeidet er. Et annet viktig spørsmål inn mot dette vil jo være hvilken kompetanse deltakerne selv føler at de sitter med. Mener deltakerne det er nok fokus på kompetanseheving rundt hvordan tidlig innsats praktiseres eller forventes det at den kompetansen allerede er til stede? Uansett hvordan en slik studie gjennomføres så tenker jeg det er et viktig tema som det absolutt burde forskes videre på og forskes på med jevne mellom rom da det er et kontinuerlig arbeid.

3.6 Begrensninger i studien

Når det kommer til begrensninger i studien min ønsker jeg å trekke frem utvalget.

Jeg valgte fem tilfeldige barnehager på nettsiden til kommunen uten å ha noen kjennskap til barnehagene. Videre når jeg inviterte til å stille til intervju ønsket jeg barnehagelærere eller pedagogiske ledere. Dette kan ha innvirket på de resultatene jeg fikk. Burde jeg valgt en bredere gruppe informanter? Jeg kunne ha gjennomført intervjuene på en annen måte. Ved å ha gruppeintervju, med for eksempel en hel avdeling hadde jeg fått svar fra ulike roller i barnehagen som innehar ulik kompetanse. Ved et gruppeintervju kan de som deltar også bygge videre på det kollegaer sier, og utfylle hverandre på en annen måte enn ved å ha intervju med bare en. Da ville man ha fått mange ulike synspunkter i kun et intervju og muligens fått en annen dybde. Man hadde også da hatt mulighet til å se hvordan de ulike rollene i barnehagen forholdt seg til tidlig innsats.

Et annet aspekt når det kommer til validitet er hvordan jeg gikk frem for å innhente informanter. De som meldte seg til å bli med var positive til studien og følte at kompetansen var god nok til å svare. Det å bli med på en forskningsstudie med intervju som metode faller ikke lett med mindre det er et tema som engasjerer informantene.

Dette lar jeg henge i luften da jeg ikke vil kunne finne et svar på hvis - om spørsmålene mine, men det er heller en tanke å ta med seg i eventuell videre forskning. En annen begrensning som jeg mener alltid vil være til stede når man gjennomfører intervjuer er jo hva slags spørsmål som er i intervjuguiden. Kan informantene oppfatte disse som begrensende eller lukkede uten at jeg som intervjuer oppfatter det på samme måte. Her er det både personlig bagasje og personlige verdier, erfaringer og kompetanse som kan påvirke hvordan man oppfatter et spørsmål. Dette er ikke noe jeg som intervjuer kan styre, men jeg kan gjøre noe for at begrensningen skal oppleves som noe mindre ved å stille oppfølgingsspørsmål. Jeg avsluttet også intervjuet med å spørre om det var noe mer de ønsket å føye til eller noe de følte de ikke hadde fått sagt noe om.

En annen begrensning som kan vise seg i intervjuprosesser er kjemien mellom forsker og informant. Som jeg var inne på tidligere er det flere ting man må tenke på når det kommer til sin egen rolle under intervjuet for å skape en atmosfære som innbyr til samtale. Jeg opplevde ikke at jeg merket noe til denne begrensningen, annet enn at vi var ukjente mennesker som snakket sammen for første gang, og ved å være åpen og lyttende så avvæpner man denne begrensningen ganske kjapt. At noen informanter snakket mer enn andre kan gå på personlighet og har ikke nødvendigvis noe med hverken intervjuguiden eller meg i forskerrollen å gjøre.

En annen betraktning er at jeg har kodet, tolket og analysert datamaterialet alene. Selv om det var min masteroppgave og det var et arbeid jeg skulle gjøre så kan jeg problematisere det i forhold til at det er kun jeg som har jobbet med analyseringen. Jeg mener at ved hjelp av en ekstra metode i analyseringen, som jeg kommer tilbake til, har jeg sikret meg for at det er *riktig* det jeg har tolket. Jeg har dobbeltsjekkert min egen analysering for å være sikker på at det har blitt gjennomført på best mulig måte. Når det er lagt opp slik det er i min studie har jeg gjort mitt for å prøve å motvirke de begrensningene jeg nå har løftet frem, men det er viktig å være klar over de og vite at de kan ha innvirkninger på studien min.

4. Analyse

I denne studien ble det gjennomført fem intervjuer. Når jeg skulle analysere datamaterialet hadde jeg valgt på forhånd å dele intervjuet inn i tre deler. Del 1 gikk på begrepet, del 2 på gjennomføring og del 3 på samarbeid. Dette gjorde jeg for å kontrollere at jeg hadde nok spørsmål opp mot de ulike delene jeg ønsket å innhente datamateriale på. Det var da spesielt på del 3 med samarbeid som jeg undret meg på om jeg ville finne forskjeller. Jeg valgte å vende meg til tematisk analyse og benytte den som en strategi i denne avhandlingen. Det var mest fasene knyttet opp mot tematisk analyse jeg ville hente inspirasjon fra når det kom til bruk av analysemetode. Jeg tok for meg artikkelen «Using thematic analysis in psychology» av Braun og Clark (2006). Forfatterne viser en klar innføring i hvordan man utfører tematisk analyse. En av fordelene med tematisk analyse er at det er en fleksibel analysemetode. Denne metoden rettet mot kvalitative data dreier seg om å identifisere, analysere og rapportere mønster i dataen som er samlet inn. Tematisk analyse kan være en eksistensialistisk eller realistisk metode fordi den rapporterer erfaringer, meninger og informantenes virkelighet (Braun & Clark, 2006).

4.1 Tematisk analyse av funn

Videre her snakkes det om epistemologi, eller erkjennelsesteori. «Spørsmålet om epistemologi avgjøres vanligvis når et forskningsprosjekt konseptualiseres, selv om epistemologi også kan heve hodet igjen under analyse, når forskningsfokuset kan skifte til en interesse for ulike aspekter ved dataen» (Braun & Clark 2006, s 14). Et annet ord for dette er sannhetskunnskap eller sikker kunnskap. Oppsummert i korte trekk handler tematisk analyse om å jobbe seg igjennom 6 faser. Disse fasene er hentet fra Braun & Clark (2006) :

Den første fasen handler om å bli kjent med datamaterialet. Neste fase er der man lager de første kodene. Fase tre leter man etter tema før man i fase fire går kritisk igjennom tema man fant i forrige fase. I den neste siste fasen definerer man og gi temaene navn. Siste fase er å skrive rapporten.

Her vektlegges det at disse fasene ikke fungerer som lineære faser. Man jobber seg ikke bare fra toppen og ned, men man beveger seg frem og tilbake mellom fasene. Den første fasen med å bli kjent med datamaterialet gjorde jeg i tre omganger. Først hørte jeg på det informantene sa under intervjuet, så hørte jeg det igjen mens jeg transkriberte for så til slutt å lese det som

var skrevet ned. Dette var en tidkrevende prosess, men ved å transkribere fra lydopptak til skrift så fikk jeg god oversikt over innholdet i dataene mine. Jeg ble godt kjent med dataen jeg skulle analysere og tolke på denne måten. Her må jeg legge til at under det første intervjuet jeg gjennomførte var jeg ikke oppmerksom på lydopptak og støy utenfor. Vi satt i et rom rett ut mot barnehagens uteområde og jeg opplevde mye støy under transkriberingen. Dette oppdaget jeg rett etter intervjuet og tok det med som en erfaring til de resterende fire intervjuene. Under prosessen med å transkribere var det utfordrende at det ikke lot seg gjøre å spole i opptakene. Det tok mye ekstra tid, men det positive her var at jeg fikk hørt hvert eneste intervju mange ganger som gjorde meg bedre rustet til neste fase.

4.1.1 Fasene i den tematiske analysen av min avhandling

Etter transkribering var gjennomført gikk jeg i gang med å lage de første kodene som fase 2 består av. Jeg skrev hvert spørsmål på et A4 ark også skrev jeg alle svarene rundt dette. Jeg skrev ikke alltid fulle setninger, men mer nøkkelord i setningene. Jeg brukte markeringstusj og gulet ut det som var gjentakende på de ulike spørsmålene. Det var en del som var likt, men samtidig hadde informantene brukt ulike ord/begreper.

I fase tre samlet jeg kodene til temaer. For å jobbe videre med temaer er det viktig å samle det jeg hadde gulet ut og finne ut hva de ulike delene handler om. Jeg valgte å opprette nye fargekoder og endte til slutt om med 4 ulike fargekoder. I denne fasen henviser mange forskere til at det er temaer som hentes frem av forskerne selv, men det fremstilles som at temaene dukker opp. Forskeren er langt fra passiv her og har en aktiv rolle i å identifisere mønstre, og ikke minst velge ut hvilke mønstre som er interessante for så å rapportere de til leserne (Braun & Clark, 2006) Jeg dannet meg en oversikt med de ulike fargekodene, men for å sikre arbeidet mitt med temaer så tok jeg i bruk en metode som Braun og Clark (2006) foreslo. Det var å skrive alle kodene på små lapper for så å sortere de i temabunker etter hva som hørte sammen. Dette opplevde jeg som veldig nyttig.

Den neste fasen, fase fire, var å gå kritisk igjennom temaene. Underveis i denne prosessen måtte jeg spørre meg selv om jeg hadde tolket det riktig og om jeg hadde fått med meg alt av relevans. En annen ting som var viktig her var om dette jeg hadde samlet som samme tema samsvarte. Ifølge Braun og Clark (2006) er det her viktig at dataene innenfor samme tema henger sammen og gir mening, samtidig som det bør være klare og identifiserbare skiller mellom temaene. Når man ser at temaene ser ut til å inneholde sammenhengende mønstre kan

man gå videre til det andre nivået i denne fasen. Dette innebar å lese all data på nytt med tanke på to ting. Det ene var å finne ut om temaene fungerer, det andre for å kode evt tilleggsdata som ikke passet inn i temaene for å se om dette nå ville gå under et tema. Et av forslagene i artikkelen jeg henviser til var å ha et tema som man kalte for eksempel diverse også se over etterpå om noen av kodene passet inn etter temaer var dannet. Etter å ha sett igjennom temaene som ble utarbeidet og alle de små lappene så beveget jeg meg til neste fase.

Fase fem handlet om det å definere og gi tema navn. Dette var en krevende fase hvor jeg oppdaget flere ganger at måtte gå igjennom arbeidet på nytt når jeg tenkte at jeg hadde funnet et navn på tema som rommet alle de små lappene. Her handlet det om å fange opp essensen av hvert tema og hvilket aspekt av dataene temaene fanget. I denne delen måtte jeg avgjøre om jeg skulle ha undertemaer til hovedtemaene. Jeg valgte å ikke ha undertemaer. I stedet ønsket jeg å legge frem funnene på en oversiktlig måte slik at det ikke var nødvendig å dele det enda mere inn. Det var heller ikke noe som utmerket seg som noe som tok større plass under hovedtemaene mine. Men det interessante i denne fasen var at et tema jeg allerede hadde gitt navn og følte at jeg var sikker på endret seg da jeg la ut alle de små lappene med koder på nytt igjen. Da så jeg kodene på en annen måte og så en annen sammenheng slik at det temaet jeg hadde navngitt «Tid» opphørte. I stedet hadde jeg veldig mange lapper som jeg ga et annet navn, og ved hjelp av en sortering nummer to minsket lappene som lå under diverse betraktelig.

Fase seks handler om det å skrive rapporten. Det er viktig for meg at måten å presentere funn på er variert og at det skapes en forståelse av hva informantene formidler og at det beskriver innholdet på en god måte. Hensikten min er å gi leseren god kjennskap til et datasett som bare jeg kjenner i utgangspunktet. «Oppgaven med å skrive en tematisk analyse, enten det er for publisering eller for en forskningsoppgave eller avhandling, er å fortelle historien til dataene dine på en måte som overbeviser leseren om verdien og gyldigheten av analysen din» (Braun & Clark, 2006, s 23). Dette tar jeg med meg videre over i neste kapittel hvor jeg skal presentere funnene mine.

5.Funn

Nå beveger jeg meg over til presentasjonen av funnene mine. Det er viktig hvordan funnene legges frem og for at leseren skal få et bilde av essensen i funnene mine ønsker jeg i tillegg til ren tekst å kombinere tabeller og direkte utsagn slik at det skapes et bredere bilde. Jeg har laget et sammendrag av intervjuet overført til to tabeller. I disse tabellene har jeg valgt å ikke skrive inn oppfølgingsspørsmålene som dukket opp underveis, men spørsmålene rett fra den opprinnelige intervjuguiden. Det er heller ikke alle spørsmål jeg tok med, da jeg valgte ut de som belyser problemstillingen «*Hvilke opplevelser har barnehageansatte rundt praktisering av tidlig innsats?*» Etter tabellene vil jeg gå videre med de fire temaene jeg har funnet i dataene mine.

Informantene mine var alle barnehagelærere med lang fartstid i barnehagefeltet. Det kom frem at alle informantene var enige om at tidlig innsats er viktig, noe annet hadde jeg heller ikke forventet å finne i en slik studie som dette. Samtlige informanter var også enige om hva begrepet tidlig innsats var i praksis, men det som for meg var oppsiktsvekkende var at det ble sagt på så ulike måter. Som dette utsagnet her: «*Min første tanke når jeg hører begrepet er hvordan vi i barnehagen kan forbedre fremtiden til barna med å være tett på*» (Informant 5). Jeg mener dette er en sterk måte å se hensikten med tidlig innsats, det å gi barna bedre forutsetninger og muligheter, nettopp ved å være tett på. Det er når man er tett på at man blir oppmerksom på ulike behov og dette er helt avgjørende for barnet det gjelder.

På de neste sidene følger tabellene, her vil jeg understreke at svarene ikke alltid er de hele svarene, men mer stikkord eller forkortet fra hver enkelt informant. Tallene over tabellen er nummeret jeg har gitt informantene. Denne tabellen gir et innblikk i svarene jeg fikk før jeg presentere de ulike temaene.

	1	2	3	4	5
Hva tenker du når du hører begrepet tidlig innsats	Gå inn så tidlig så mulig ved en form for utfordring	Ta grep! Tiltak.	Gjøre en innsats før bekymringen blir for stor	Gå inn i barnehagealder der man ser en atferd som krever noe mer	Forbedre fremtiden til barna! Det å være tett på
Felles forståelse for begrepet	I lederteamet Hvordan gripe det fatt – forståelsen av at alle har et ansvar	Vært dårlig på å si at det er tidlig innsats vi snakker om på, men det er jo det vi reflekterer rundt sammen	Nei det har vi ikke jobbet mye med		Ja på Personal-møter under temaet : se barnet innenfra
Hvordan oppdager dere de barna som har behov for ekstra støtte/tiltak?	Erfaring Observasjon Snakker sammen	Kunnskap Yrkeserfaring Observasjon Snakker sammen	Vi jobber med å heve kompetansen i det å oppdage tidlig og få verktøy på hvordan man kan kartlegge	Observasjon Snakke med hverandre på avdelingen	Er der barna er. Deler i smågrupper Så vi lettere ser hvem som trenger noe ekstra
Systematisk bruk av kartlegging	Kartlegger kun ved behov	Kartlegger kun hvis PPT sier vi MÅ	Nei. bare ved behov	Kun når PPT ber om det	Kun ved bekymring
Har kommunen lagt noen føringer/planer for hvordan dere skal jobbe med tidlig innsats?	Samhandlingsmodellen. Den beskriver hele veien fra man kjenner en bekymring til handling	Styringsdokumentet tidlig innsats Compilo (intranett for hele kommunen)	Samhandlingsmodellen. Det er en oppskrift på hvordan du skal gå frem ved bekymring	Ja, vi har en perm som det står hvordan vi skal gå frem ved bekymring	Ikke som jeg er kjent med

Tabell 2 - funn

	1	2	3	4	5
Er tidlig innsats nevnt i årsplanen i din barnehage?	Det er nevnt 2 steder. Under livsmestring og under samarbeid med hjemmet	Ja det er med	Ja, fordi det står om et annet prosjekt vi er med på – som igjen handler om tidlig innsats	Nei, og vi har ikke vært med på å skrive den årsplanen. Det meste er styrt fra kommunen	Nei
Mener du at din barnehage/avdeling har bra nok kunnskap og kompetanse på dette området?	Får aldri nok kompetanse. Rundt atferd/språk = gode kunnskaper, men de familiære relasjonene burde vi hatt mer kunnskap på	På min avdeling, ja! Veldig fornøyd. Den er høy. Men man blir aldri utlært.	Nei, det er altfor dårlig kunnskap både i forhold til det å se, kartlegge eller observere.	Jeg synes ikke det. Vi prøver å få samtaler/veiledning men veien er altfor kronglete og lang	Nei, trenger en oppfriskning på hele huset. Problemet er barnesynet, noen utdannet på 90-tallet, noen i nå nylig
Ser du på PPT som en støtte i arbeidet ditt når det kommer til tidlig innsats?	Absolutt. Jeg opplever at de er engasjert i det de gjør og vil være med å bidra og delta så langt det lar seg gjøre	Ja, spesielt den PPT kontakten vi har. Veldig støttende	Noen ja, men det person-avhengig. Barnehage-faglig bakgrunn er viktig	Noen i PPT ser jeg på som en støtte. Forskjell fra menneske til menneske som jobber der. Opplevs utilgjengelig	Ja, det gjør jeg. De kan komme med gode tips til hvordan du kan gjøre hverdagen til barnet bedre
Benytter dere dere av § 37 i barnehageloven når det kommer til ekstra ressurser rundt barn med	Det gjør vi ofte. Får alltid ekstra ressurser av kommunen	Ja, den benytter vi oss av. Får alltid ekstra ressurser av kommunen	Ja, det benytter vi oss av. Har mange barn på §37 timer her.	Ja det gjør vi. Har flere barn på min avdeling under § 37	Ja, det gjør vi. Har flere barn her som har den paragrafen

Ser du noen utfordringer knyttet opp mot å arbeide med tidlig innsats?	Manko på folk Mangel på spesialpedagoger	Hvis personalet ikke ser utfordringen et barn har eller at foreldrene ikke vil at det skal settes inn tiltak eller gjøres noe.	Skulle hatt en spesialpedagog i hver barnehage. Kunne vært tilgjengelig for pedagogisk leder og barnehagelærer	Når de som har ansvar for vedtakstimer er langtidssykemeldt. Da faller alle timene på oss. Tiden strekker ikke til	Foreldre-samarbeidet. Hvis ikke alle i personalet er enige om hva tidlig innsats innebærer
--	---	--	--	--	--

Tabell 3 – funn

Jeg har funnet fire temaer etter analysen av datamaterialet og de fire temaene er: handlinger, fokus, voksenrollen og støtte. Jeg kommer til å legge frem disse fire temaene, samt en del av det som kom frem utenfor tema, før jeg tar en kort oppsummering av funnene mine helt til slutt.

5.1 Presentasjon av funnene

Som jeg var inne på i analysedelen har jeg dobbel kodet under analysen for å plassere riktig under de ulike temaene, finne navn som dekket kodene samt få et mer helhetlig overblikk selv underveis i analyseprosessen. Dette gjorde at jeg gikk igjennom alt av koder en gang til for å samle de i små bunker tilhørende hvert tema slik at jeg så hva som var det viktigste å få frem. Jeg hadde fem informanter og det er hentet utdrag fra samtlige informanter i presentasjonen. Jeg har vektlagt å ha utsagn under hvert tema som linkes opp mot det jeg legger frem.

5.1.1 Tema 1-handlinger

For informantene mine var det ulike former for handlinger som ble utført av de ansatte et gjentagende tema. Noen eksempler på dette: Observasjon, dokumentasjon, tiltak, forebygging og det å gjøre en innsats. En av handlingene som er gjentagende i dataen er observasjon. Her er det slik jeg ser det snakk om to ulike måter å observere på. Det ene er gjerne at det har dukket opp en bekymring rundt et barn igjennom en tilfeldig observasjon. Den ansatte har sett noe den stusser på, noe som vekke en bekymring. Den andre måten å observere på er der man

allerede har en bekymring også vil man observere mer for å finne ut veien videre. Som et eksempel vil jeg trekke frem hva informant 4 formidlet: *«Det er å gå inn i barnehagealder, raskt inn der man ser en atferd hos barn som krever noe mere enn det allmennpedagogiske tilbudet»* (Informant 4). Dette er igjen en annen type handling, for når man bruker begrepet «å gå inn» kan det være flere ulike former for handlinger, men det er fortsatt en handling man gjør. Dette å «gå inn» vil nok variere fra barnehage til barnehage, men observasjoner, forebygging og tiltak vil være relevante beskrivelser for dette. Observasjon ble som tidligere nevnt flere ganger igjennom intervjuet av samtlige informanter, og ble sett på som et viktig verktøy i arbeidet.

4 av 5 informanter nevnte å få inn nødvendige tverrfaglige instanser som en del av den handlingen de gjorde om det dukket opp en bekymring. Her var det snakk om helsestasjon, ressursteam eller PPT. Dette var hos noen satt i et system, hos andre var det ikke det. Det var viktig å finne ut hvilken instans man tenkte kunne være den rette også henvende seg dit. Der det var faste møtepunkter kunne man drøfte bekymringer rundt et barn anonymt eller med foreldrenes samtykke. Det bringer meg videre til neste avsnitt som handler om foreldre og foreldresamarbeid.

Dialog og samtale med foreldre ble lagt frem fra 3 av 5 informanter. Hos to av informanten ble det sagt som en handling i forkant av veien videre. For å få samtykke til videre handlinger. Hos den siste informanten ble det sagt en god dialog hele veien fordi det der var viktig å ha en god dialog med foreldrene i alt de gjorde. *«Også er det jo samarbeid med foreldrene da. Sann at de hele tiden vet hvordan vi jobber, hva vi tenker og hva foreldrene tenker i forhold til hjemmesituasjonen. Vi har de med på laget hele veien»*. (informant 2). Det som kommer frem her er jo det å sette ord på det man gjør og hvorfor, slik at foreldrene skal være involvert i de prosessene som foregår i barnehagen til enhver tid. Dette skaper en større forståelse som informantene vektla, og igjen et bedre samarbeid rundt hva barnet trengte og hvorfor.

Det kom frem at hos 4 av 5 informanter så brukte de grupper som en handling når det kom til tidlig innsats. Altså det å dele barna inn i mindre grupper. Hos noen var det snakk om språkgrupper, hos andre lekegrupper. En tredje versjon var at det ofte ble benyttet smågrupper uten at innholdet i disse var spesifisert, men at det ble brukt som en strategi for at de voksne kunne være tettere på barna. Hvis de var tettere på barna oppga de at det ga mer grunnlag for å se hvis det var noen utfordringer i barnegruppa. De språkgruppene som ble brukt var med tanke på å eventuelt avdekke om det var noen som hadde språkvansker slik at det kunne være behov for mer kartlegging/tiltak. Videre her med tanke på en hel barnegruppe oppga hele 3 av

5 at de brukte kartlegging eller systemanalyse på avdelingen, Her kartla de lekemiljøet, voksenrollen, hvordan kulturen var fremfor å kartlegge barna, De gjorde dette for å se på systemet rundt barna og om det var noe der som ikke alle barna profiterte like godt på og om det måtte noen endringer til. *«Hvordan er det lagt opp, hvordan dekker vi ytterdelen der og ytterdelen der innenfor det som er normalens behov. Noen må klatre, noen elsker å sitte å tegne/pusle/perle ved bordet helt stille – hvordan dekker vi dette? Du skal klare å dekke et bredt spekter»* (informant 4). Dette perspektivet fant jeg også hos en annen informant i forhold til hvilke handlinger de voksne burde gjøre ved eventuelle utfordringer før de involverte andre instanser, i dette tilfelle PPT. *«Kanskje du setter inn PPT i saken før du i det hele tatt har prøvd og endre på organiseringen av avdelingen. Man må ha nok kunnskap om noe før man kan begi seg ut på det»* (informant 5).

5.1.2 Tema 2- fokus

Fokus er gjennomgående i det informantene sier. Sann jeg tolker det når jeg har gått igjennom er det to ulike aspekter av fokus. Det første går på at barnehagen setter av tid til å skape en felles forståelse av det å jobbe med tidlig innsats. Det å dekonstruere begreper; hva innebærer dette, og hva legger personalet i dette? Her kommer det frem at ved noen barnehager er dette noe som har vært løftet kun i lederteamet mens i andre barnehager har det vært løftet i hele personalgruppen. Ved å involvere hele personalet har målet da vært å skape en felles forståelse, samt å løfte det frem ved jevne mellomrom. Det andre aspektet er rett og slett mangel på fokus. 3 av 5 informanter sitter med en opplevelse av at tidlig innsats nedprioriteres og at det ikke er noe barnehagen har stort nok fokus på. *«Jeg opplever ofte at det blir litt nedprioritert når vi prøver å få i gang noe. Burde vært et større fokus på det syns jeg fordi vi fanger opp så mange familier»* (informant 1). Som de sier, de jobber med det men ikke i ønsket grad. De savnet det å fokusere på begrepet og sette seg inn i hva det betyr. Videre handler det også om fokus når det snakkes om å sette inn tiltak. Da må man i første omgang sette av tid til å finne ut av hvilke tiltak som er nødvendig og hvordan man går frem med disse tiltakene. I andre omgang må det settes av tid til å gjennomføre tiltakene om dette er noe som går utover det allmennpedagogiske. Hvor mye rom det var for å sette fokuset her varierte fra barnehage til barnehage, og var veldig avhengig av om det var nok personale.

Felles for samtlige informanter var at de ønsket at det hadde vært et større fokus på tidlig innsats, og som en av informantene sa i forhold til kompetansen rundt tidlig innsats på avdelingen sin: «Så når jeg fikk dette spørsmålet av deg så tenkte jeg at jeg skal sette dette enda mere på agendaen. Jobbe enda mere med det» (informant 2). Dette var sagt i en sammenheng hvor informanten ga uttrykk for at på den avdelingen var det veldig god kompetanse, men at man aldri blir ferdig utlært, derfor var det viktig å sette det mer på agendaen. Men det var også funn i motsatt enda av skalaen. En annen informant uttrykte seg på denne måten når det kom til utøvelse av tidlig innsats: «Jeg føler at vi har hatt et godt fokus på det hele veien, men at det har blitt et økt fokus etter den stortingsmeldinga (Meld.st 6)» (informant 1). Denne barnehagen hadde jobbet mer fokusert etter stortingsmeldingen og den ansatte følte at fokuset alltid hadde vært til stede.

Noe annet som kom frem av studien var at det varierte veldig fra barnehage til barnehage når det kom til fokus på kompetanseheving. Noen satt med følelsen av at det ikke var nok kompetanse på avdelingen rundt praktisering av tidlig innsats og at det ikke var fokus på kompetanseheving på det området. Andre barnehager var mer fornøyd. Det kom imidlertid frem fra en av informantene at hos de hadde de kompetanse på det å oppdage tidlig i forhold til språk og atferd, men det manglet i forhold til familiære forhold. Dette var noe personalet ønsket mer kompetanse på. «Når det kommer til atferd og språk opplever jeg at vi har gode kunnskaper. Men så er det mer de familiære relasjonene, vi burde hatt mer kunnskap der» (informant 1). Her ble det nevnt i samme sammenheng at det var mangelfullt fokus på dette i barnehagelærerutdanningen også, det med å oppdage tegn hos et barn som utsettes for omsorgssvikt, vold eller seksuelle overgrep. Lite fokus på barnevern, de vanskelige samtalen og det å skrive en bekymringsmelding hvis det var behov for det. Et positivt innspill iforhold til tema var at en av barnehagene nå var med på et prosjekt i samarbeid med Læringsmiljøsentret (LMS) i Stavanger. Dette prosjektet gikk ut på å heve kompetansen blant personalet, med tanke på å oppdage tidlig og få verktøy på hvordan man kan kartlegge. «Det er jo på en måte et verktøy for tidlig innsats. Hvordan snakke med barn, voksenrollen og tilstedeværelse» (informant 3).

5.1.3 Tema 3 – voksenrollen

Alle informantene mine var inne på dette med voksenrollen med ulike tilnærminger og hvor viktig dette var. Derfor valgte jeg å samle den dataen under dette temaet. Det at de voksne var

tett nok på og at man snakket sammen med kollegaene sine raskt når det oppsto en bekymring. Gjennomgående for det å oppdage barn med behov for ekstra tiltak/støtte la informantene mine vekt på erfaringer og kunnskap. Det å ha mange år bak seg i feltet styrket «brillene» når det gjaldt å oppdage barn med utfordringer/ekstra behov. «*Den yrkeserfaringen jeg har igjennom 14 år, men også at de jeg samarbeider med har så god kunnskap og erfaringer at de oppdager de barna som har behov for støtte og tiltak*». (Informant 2).

4 av 5 informanter vektla erfaringen sin fra barnehagen og hvor stor rolle den spilte i det arbeidet de definerte som tidlig innsats. Dette ble også bekreftet av en annen informant ved å vektlegge det motsatte, nemlig mangel på erfaring, som en utfordring i det samme arbeidet: «*Nå har vi veldig mange, si 6-7 nyutdannede rett fra høgskolen og de klarer ikke å finne ut av hvor de skal begynne og hvordan de skal kartlegge, og hvordan systematisk observere når de får en oppmerksomhet rundt et barn*». (Informant 3).

Innenfor voksenrollen og de ulike betydningene av voksenrollen jeg hentet frem fra dataen valgte jeg å ha med det som kom frem rundt kartlegging. Når det kom til bruken av systematisk kartlegging av alle barn var det ingen av informantene mine som benyttet seg av dette. Ifølge samtlige informanter ville være for tidkrevende, feil bruk av ressurser eller som det uttrykkes: «*Å kartlegge alle, da tror jeg du måtte hatt litt flere pedagoger på jobb. Det er en voldsom jobb om alle barn skal kartlegges. Jeg tenker det er unødvendig jobbing også*» (informant 3). Det var jevnt over en kritisk holdning til det å skulle kartlegge alle, mest på grunn av tiden det ville ta, men også fokuset det ville ha. Det å skulle lete frem noe hos barn som i mange tilfeller ikke ville ha dukket opp hvis det ikke hadde vært for kartleggingen. Dette igjen går på voksenrollen, at man velger å ikke ha fokus på systematisk kartlegging av alle barn. «*Hadde man skulle kartlagt alle barn ville man jo funnet noe som avviket fra «normalen» på veldig mange barn*» (informant 4). Som jeg var inne på tidligere under temaet handlinger så var observasjon det desidert mest brukte når det kom til å oppdage barn som trengte noe ekstra.

Det å være en tilstedeværende voksen og det å være tett nok på vektlegger alle informantene. For de som ikke er så kjent i barnehageverden vil det å være en tilstedeværende voksen si at, ut ifra min definisjon, så er du til stede med hele deg. Du lytter, ser, er i samspill og er der med barna. Du er ikke bare rundt barna og passer på barna. Ulike former for å være tett på, og at nærværet fra de voksne gjør at man oppdager barn som strever. «*Hvis vi ikke har voksne som er tett på så får vi heller ikke noe informasjon ut av barna på deres utfordringer og da kan vi heller ikke sette i gang tidlig innsats hvor vi kan hjelpe de*» (informant 5).

Voksenrollen henger også sammen med handlinger som jeg tok for meg tidligere, men det var så mange koder som henspilte voksenrollen så derfor ble det et eget tema. Det viste seg også hos flere av informantene at det lå visse utfordringer knyttet til voksenrollen og det å kunne være tett nok på, dette fordi man rett og slett ikke strakk til. *«Vi sliter med å være tett nok på. Vi er dessverre ikke tett nok på, på grunn av at bemanningen ikke strekker til»* (informant 5). Det jeg fikk inntrykk av når jeg hørte samtlige informanter snakke om tidlig innsats var at viljen til å handle var så absolutt der, og det manglet ikke på ønske om å være en tilstedeværende voksen, men det var ikke alltid nok voksne.

Fra en av informantene kom det et innspill i forhold til at barnesynet påvirket hvordan de ansatte jobbet inn mot tidlig innsats. Det at noen hadde barnehagelærerutdanning fra 90-tallet og noen var relativt nyutdannet, mens andre igjen ikke hadde noen utdanning, gjorde at det var vanskelig å ha en felles forståelse av arbeidet og en felles forståelse for begrepet. Det gjorde også at man hadde ulikt syn på hvordan man skulle bruke kartlegging og når man skulle benytte seg av kartleggingsverktøy. I denne forbindelse var det også nevnt at det var behov for en oppfriskning på hele huset i forhold til dette. Dette kom frem som følgende knyttet opp mot voksenrollen: *«problemet med dette er jo barnesynet, noen har fått utdanning på 90 tallet, andre for et år siden, mens noen ikke har noen utdanning. Vi har også derfor forskjellige syn på måten vi kartlegger på, og hvilke verktøy vi bruker»* (informant 5).

5.1.4 Tema 4 – støtte

Jeg valgte dette temaet ut ifra hva informantene mine nevnte om de ulike samarbeidspartnerne og hva de ulike bidro med. Det kom frem allerede i det første intervjuet at kommunen var på banen og at kommunen hadde en modell barnehagene skulle jobbe etter. Det interessante var at informant 2 ikke nevnte denne og informant 3 var inne på den, men husket ikke hva den het. Altså to av barnehagene brukte ikke denne aktivt, mens de 3 barnehagene som brukte denne fant den veldig nyttig. *«Vi har en samhandlingsmodell som jeg har jobbet med nå siste året/halvannet som er felles for alle barnehagene i kommunen (alle de kommunale) den beskriver hele veien fra man kjenner at det her er det noe jeg reagerer på til kontakt med ulike instanser. Så den er veldig god å se på»* (Informant 1). Denne modellen var en «oppskrift» på hvordan du skulle gå frem om du opplevde bekymring rundt et barn. Dette er et viktig bidrag fra kommunen inn mot barnehagene og kan være nyttig for alle barnehagene i kommunen. Her kom det frem under et par av intervjuene det jeg var inne på tidligere med å

holde seg objektiv. Til de informantene som ikke nevnte denne modellen hadde jeg lyst til å spørre om modellen, men da hadde jeg igjen påvirket resultatene og det ønsket jeg ikke å gjøre. Så da valgte jeg å tolke det dit at de som ikke nevnte denne modellen bruker den nok ikke i sitt arbeid.

En annen støtte inn i dette arbeidet var årsplanen i barnehagen hos 3 av 5 informanter. Årsplanen er et verktøy som beskriver hva og hvordan man skal jobbe, denne kan brukes i løpet av året på avdelingen eller i personalgruppa. *«Det er nevnt både under livsmestring og helse og under foreldresamarbeid»* (informant 1). Det å ha dette i årsplanen gjør det mulig å løfte det frem regelmessig, både for en selv og i felleskap. Informanten som nevnte at tidlig innsats sto under livsmestring og helse i årsplanen kunne også informere om at de i denne barnehagen benyttet seg av en annen instans. Dette var et forebyggende team innenfor livsmestring og helse. Her kunne man også søke støtte hvis man hadde behov for det. Det var kun denne ene barnehagen som nevnte dette teamet og at det fungerte godt å henvende seg til dette teamet for å motta innspill, støtte og veiledning.

Samtlige informanter sa at *«ja de så på PPT som en støtte»* men det var en del forutsetninger som måtte være på plass for at støtten skulle oppleves som en god form for støtte. Den største forutsetningen som ble nevnt av 3 av 5 informanter var at PPT-kontakten hadde barnehagefaglig bakgrunn. Dette påvirket i stor grad veiledning og råd, om man hadde erfaring eller ikke erfaring med barnehagehverdagen fra tidligere. *«Hvis de har jobba i barnehage selv så er det lettere å få veiledning av dem enn hvis de ikke har barnehagefaglig. Det blir et sprik der om de ikke kjenner barnehagehverdagen. Veldig mange vet ikke hvordan en barnehage fungerer»* (informant 3). Det opplevdes da at man fikk råd og veiledning som var vanskelig å bruke i den normale barnehagehverdagen, at den som kom med rådet hadde en formening om hvordan barnehagen fungerte som ikke stemmet overens med virkeligheten.

En annen forutsetning som ble nevnt av 2 av 5 informanter med tanke på støtte var tilgjengelighet. Videre med tanke på dette samarbeidet med PPT kom det frem at informanten fra den største barnehagen i kommunen opplevde et svært godt samarbeid hvor det bare var å ta en telefon som kom PPT-kontakten innom. I motsatt enda av kommunen satt en informant fra en liten barnehage som opplevde et PPT som det var vanskelig å komme i kontakt med og at de var nokså fraværende. En av tankene i masterstudien min når det kom til utvalg av deltakere var å se om det spilte noen rolle når det kom til beliggenhet for barnehagene. Dette var en nylig sammenslått storkommune og jeg fant det interessant med tanke på de 5 kommunene som var blitt slått sammen, størrelse på disse og hvilken betydning dette hadde i

forhold til samarbeid med de tverrfaglige etatene og involvering fra kommunens side. Jeg hadde i forkant av intervjuene laget meg en hypotese på at beliggenhet spilte en rolle i det tverrfaglige samarbeidet. Men dette kan igjen avhenge av den PPT kontakten som er i de ulike barnehagene da det er den barnehagen forholder seg til og ikke PPT som en enhet. Som sagt tidligere, alle informantene mente PPT var en støtte i arbeidet deres når det kom til tidlig innsats, men det varierte som sagt hvor tilgjengelig PPT var for de ulike barnehagene. Det var også stor forskjell på de 5 barnehagene jeg hentet informasjon fra i forhold til møteplasser satt i et system med PPT, barnevern og helsestasjon. Noen hadde faste møteplasser hver tredje uke hvor man kunne drøfte anonymt mens andre igjen mer måtte etterspørre denne muligheten. Felles for alle 5 barnehagene var et nytt prosjekt i samarbeid med politiet og barnevern som gikk på det å se og melde ifra om det skulle være noen bekymringer. Nytt her er at det nå er opprettet en sentral hos politiet hvor man som barnehageansatt kan ringe for å drøfte anonymt hvis man hadde gjort noen observasjoner knyttet mot da vold og seksuelle overgrep i første omgang. Dette er fortsatt innenfor når man snakker om tidlig innsats og handler om de familiære relasjonene.

Et flertall av informantene nevnte kollegaer og det å kunne snakke sammen om eventuelle bekymringer. Dette oppfattet jeg som at hørte innunder temaet støtte. De reflekterte sammen i hverdagen og på avdelingsmøter. Noen av informantene nevnte styrer som en videre støtte når det var noen bekymringer. Det ble nevnt at det var viktig å ha et godt team rundt seg når det kom til å oppdage eventuelle bekymring, og det ble også uttrykt fra en av informantene. «*Man merker at man har et godt team rundt seg når man jobber. Hvis jeg ikke har sett det, har de andre observert noe så til sammen har vi gode observasjoner da*». (informant 2). Dette igjen handler om å kunne støtte seg på kollegaene sine og være et godt lag sammen. Gjøre hverandre gode med å dele sine erfaringer og kunnskaper.

5.2 Andre funn jeg vil belyse

Funn som er viktige å få frem som gikk utenfor de fire temaene velger jeg å presentere her. Et viktig funn i forhold til det som ble hevdet som en av utfordringene ved tidlig innsats var dette med foreldresamarbeid. Tidligere har jeg vært inne på viktigheten av et foreldresamarbeid, spesielt med tanke på tidlig innsats rundt enkelt barnet, Dette nevnte 2 av 5 informanter som en utfordring i arbeidet med tidlig innsats. I tilfeller der man helt tydelig så at et barn trengte ekstra tilrettelegging/tiltak og man ønsket å ta dette videre for barnets beste,

men foreldrene ønsket ikke dette. Etter flere foreldresamtaler hvor man prøvde å få foreldrene med på laget så nektet de fortsatt da de mente at de overhodet ikke så det samme som barnehagen gjorde. Dette stopper en del prosesser og forsinker ofte den tidlige innsatsen som barnehagen etterstreber å utføre. *«Hvis vi sier: hei, vi ser at barnet ditt trenger litt ekstra hjelp og støtte også sier de nei vi ønsker ikke at dere skal sette inn tiltak eller kartlegge for eksempel. Vil ikke at dere skal gjøre noe med mitt barn».* (Informant 2). I de tilfeller man har behov for tverrfaglige instanser så må man ha samtykke fra foreldrene for å ta det dit. I de fleste kommuner kan man drøfte anonymt hvis man ikke får samtykke, men da blir det bare med drøftingen og skulle barnet hatt behov for en sakkyndig vurdering vil det ikke få dette når foreldrene ikke samtykker.

Det at det ikke er nok ressurser og tid igjen for de som er igjen på avdelingen til å gjennomføre de tiltakene eller timene som går under tidlig innsats var kjent for informantene. Det var gjennomgående for samtlige informanter at det var utfordrende når det var mangel på spesialpedagoger og at barnehagelærer/pedagogisk leder fikk ansvaret for de timene. Hos en av informantene var dette antallet timer overlatt til pedagogisk leder oppe i 20 timer i uken, noe som ikke lot seg gjennomføre i praksis. Dette ble uttrykt slik: *«Man skriver så mange artikler om dette med tidlig innsats – grunnlaget for all læring skjer ved 3-4 års alder – men hvem skal være der? Ikke vi som er overbelastet med alt, ikke har vi folk og ikke får vi kompetanse»* (informant 4). Tid som egentlig ofte handler om ressurser er vesentlig i arbeidet med å fange opp de som trenger noe ekstra, samt følge opp de som man vet trenger noe ekstra. Ressurser henger jo sammen med tid fordi er man nok voksne så har man også den tiden det krever å være tettere på eller gjennomføre ulike tiltak.

I overgangen mellom barnehage og skole kom det også frem at dette var en utfordring i forhold til den tidlige innsatsen som var lagt ned i barnehagen. *«Tror veldig mange har med seg god hjelp fra barnehagen, og opplever at skolen ikke følger opp på samme måte. Det er de tilbakemeldingene jeg får fra foreldre: Ting fungerte så godt i barnehagen, hvorfor skjer det her på skolen?»* (Informant 1). Dette kom frem også hos en annen informant i forhold til dette samarbeidet i overgangen mellom barnehage og skole. Det kom også frem at det varierte veldig fra skole til skole hvor mye de la ned i prosessen rundt overgangen mellom barnehage og skole. Noen skoler stilte på besøk med faddere slik at barna kunne bli kjent med både hverandre og lærere, mens andre skoler igjen ikke fikk til besøk i forkant. Dette er jo et forebyggende tiltak for å gjøre overgangen enklere og mer gjenkjennelig. Overgangssamtaler var noe alle barnehagene hadde så får jeg gå ut ifra at disse blir brukt på en hensiktsmessig

måte og at all relevant informasjon om enkeltbarnet kommer frem i disse samtalen slik at utgangspunktet for å fortsette evt tiltak videreføres. Og som denne informanten ga uttrykk for når det kom til overgangen mellom barnehage og skole: *«Du slutter ikke i barnehagen, har 4 uker sommerferie også når du begynner på skolen så har du ingen utfordringer lenger. Det skal være sømløs overgang mellom barnehage og skole for barn som har utfordringer»* (informant 4).

Et annet hinder som kom frem gjelder det å søke støtte og veiledning fra PPT, og var følgende: *«Min erfaring er at det veier ikke tungt nok hvis det ikke er mistanke om en diagnose eller språkvansker. Da kommer du ikke til hos PPT. Men hvor skal vi henvende oss da?»* (Informant 4). Dette ble kun nevnt av en informant, men jeg mener at det allikevel er viktig å få frem i funnene mine. Dette er en opplevelse en barnehagelærer sitter med, som føler på et samarbeid som ikke fungerer i alle situasjoner. Og som informanten selv sier – *«hvor skal jeg henvende meg da?»* viser det tydelig at det ikke er noe annet sted å hente veiledning fra i disse situasjonene i akkurat denne barnehagen. Her legger jeg vekt på nettopp dette med at det er i denne spesifikke barnehagen, og at det ikke nødvendigvis er gjentagende hos andre barnehager. Men at det er et varsko når det gjelder samarbeidet i denne barnehagen, absolutt. Men samtidig når jeg er inne på samarbeidet med tverrfaglige instanser var det slik at 3 av 5 informanter mente at veien for å få støtte og veiledning var for kronglete og for lang, og at de gjerne skulle hatt en kortere vei. De følte selv at de fikk støtte og veiledning, men at det tok tid å komme dit og at det tok unødvendig mye tid å få hjelpen. *«Dette er vanskelig for det er mange dører som skal åpnes og lukkes for å få til det. Veien er altfor lang og kronglete»* (informant 4). Det ble nevnt at det var et tungrodd system og at det var for mange steder man måtte innom og at det ofte var ventetid hos de ulike instansene.

5.3 Oppsummering av funn

I hovedtrekk så fikk jeg mange svar som belyser den tematikken jeg var ute etter å belyse. Noen svarte mer utfyllende enn andre, men det var på ulike spørsmål, så alt i alt er jeg fornøyd med det jeg fikk inn av data. Det å sortere etter koder og temaer skapte mer oversikt og det var lettere og få tak i hva som var hva. Transkriberingen tok lang tid, det samme gjorde analysen så jeg har blitt godt kjent med materialet jeg hadde å jobbe med. I dette kapitlet har jeg lagt frem både tabeller, samt de ulike temaene med både utsagn og utfyllende informasjon fra dataene jeg samlet inn. Dette håper jeg har gitt en god oversikt over innholdet i dataene

mine. Under denne oppsummeringen vil jeg også benytte anledningen til å trekke disse temaene sammen, for det er nettopp disse fire temaene jeg fant som ifølge min studie utgjør innholdet i praksisen rundt tidlig innsats. Jeg mener at disse fire er avhengig av hverandre og at de har en sterk påvirkning på hverandre. Handlinger, fokus, voksenrolle og støtte var de temaene jeg fant i mine dataer, og på de foregående sidene har jeg under hvert tema lagt frem utsagn og funn.

Nå beveger jeg meg over til drøftingsdelen. I dette kapitlet vil jeg nå ta for meg oppgavens teori og metode for å diskutere de med funnene fra mine intervjuer.

6. Drøfting

Det at tid, ressurser, motivasjon og kunnskap spiller en stor rolle når man snakker om tidlig innsats i barnehagen fremkommer også i min studie som en vesentlig faktor for å lykkes med tidlig innsats. Som jeg var inne på tidligere snakker også Hausstätter (2014) om organisering, prioritering og kunnskapsnivå i barnehagen, noe jeg også valgte å ta med inn i intervjuguiden min. Jeg så at det gikk igjen i alle svarene at det krever mye av organisering og prioritering å sette inn tiltak i arbeidet med tidlig innsats. Tid og ressurser skortet det på i de fleste tilfeller og spesielt der hvor det var snakk om vedtak om spesialpedagogisk hjelp. Dette vil da si at et barn har fått et vedtak om spesialpedagogisk hjelp et visst timeantall i uken. Det var en gjennomgående mangel på spesialpedagoger til å gjennomføre timene og ofte var det pedagogisk leder på avdeling som måtte overta ansvaret for vedtakstimene. På grunn av mangel på spesialpedagogiske ressurser viser noen av mine funn at vedtakstimene i enkelte barnehager utføres av pedagogisk leder. Dette var utfordrende i praksis da en pedagogisk leder har flere andre arbeidsoppgaver som følger med tittelen som krever mange timer i uken. Dette ser jeg i dataene mine at problematiseres som en utfordring at det er mangel på spesialpedagogiske ressurser, i forhold til å utøve tidlig innsats hos samtlige informanter. Derfor kommer jeg også inn på dette senere i drøftingen også.

6.1 Samlinger i barnehagen for alle

Som jeg var inne på tidligere, ifølge Nordahl et.al (2018) hvor de sa at «For noen barn kan tidlig innsats derfor handle om å inkludere barnet i meningsfulle fellesskap» (s 65). Dette handler om tilrettelegging innenfor det allmennpedagogiske tilbudet, og kan med rette knyttes til utøvelse av tidlig innsats. Mine funn indikerer at dette kan innebære riktighet. Tilrettelegge og forebygge er noe som kan gjøre i hverdagen, enten for en kortere eller lengre periode. Som en av informantene kom med eksempel på vedrørende gjennomføring av samlingsstund. Det startet med at personalet så at det å delta i samlingsstund ikke fungerte for alle barna. Videre hadde personalet reflektert rundt og endret hvordan en samlingsstund skulle være for at alle skulle klare å ta del og at ulike behov ble dekket. Barna tok del på sine premisser og ble ikke ekskludert fra fellesskapet. Men allikevel: Er det ikke slik at det innimellom, av ulike grunner velges den «enkleste» løsningen? Det kan bunne ut i mangel på tid, mangel på ressurser eller rett og slett at det er en utvei som gjør minst motstand i en tung hverdag. Hvis et barn er urolig i hver samlingsstund, så kan man lett velge å heller ta det barnet ut av samlingsstunden

i stedet for å bruke tid på å reflektere rundt hvilket innhold man tillegger samlingsstunden. Det vil ikke gi det barnet som blir tatt ut og vekk fra barnegruppa hverken mestring, verktøy til å kunne håndtere det ved senere anledninger eller en følelse av å være inkludert i et felleskap. Det å bli ekskludert fra barnegruppen kan på sikt forverre eventuelle vansker og gjøre barnehagen til en medvirkende part i det å skape utenforskap innad i barnegruppen.

6.1.1 Forebygging

Slik jeg nevnt i teorikapittelet mitt vedrørende barnehagens mandat som forebyggende arena i samråd med Befring (2019) er dette rett inn på det som kom fra den ene informantene jeg nylig var inne på som snakket om samlingsstunder. Men for å kunne satse på forebygging er det nødvendig å ha kompetansen på hvordan man gjør dette. Forebygging beskrives som et essensielt formål for barnehagens virksomhet som et ledd i å begrense innflytelsen av risikofaktorer som jeg var inne på tidligere (Befring 2019). Dette eksempelet her fra samlingsstund er et godt eksempel på hvordan arbeidet med forebygging kan foregå i praksis. Av erfaring og basert på funnene i intervjuet er ikke dette et unikt eksempel. Slike eksempler finnes nok rundt om i barnehagene, der hvor personalet har kunnskapen nok til å se at det finnes muligheter for denne typen arbeid. Det krever et personale som er tilstedeværende, gode på å reflektere sammen, se løsninger og tilrettelegginger i stedet for utfordringer. Det krever også at personalet ser hele barnegruppa, det enkelte barn og hvordan dette fungerer sammen. Denne formen for å se helheten, systemanalyse, kommer jeg mer tilbake til.

Dette med yrkeserfaring og den kunnskapen man tilegnet seg i løpet av mange år i barnehagefeltet kom frem hos flere av informantene mine. Erfaringen de satt inne med hadde stor betydning når det kom til praktiseringen av tidlig innsats. Ut ifra mine funn så jeg at erfaring og fartstid i barnehagen er elementer som kan være viktige for å oppdage og arbeide forebyggende i barnegruppen. De som hadde mye erfaring hadde tidvis lettere for å se hvor det var andre behov hos det enkelte barn eller om det var behov i barnegruppen som kunne jobbes med på et systemnivå. I denne settingen var det også av betydning hvor mye erfaring de du jobbet sammen med hadde. Det å spille på kunnskapen til hverandre og kunne fange opp sammen ble nevnt av informantene mine som viktig. Det handlet om som en av informantene uttrykte at man gjør hverandre gode med å dele sine kunnskaper og erfaringer. For å vende tilbake til modellen med de tre F`ene til utdanningsdirektoratet jeg hadde med tidligere i avhandlingen som det var viktig at personalet i barnehagen var gode på. Forebygge,

fange opp og følge opp. Jeg mener at dette spesielt kommer av erfaringen man tilegner seg. Man ser ulike måter og forebygge på, og ikke minst i hvilke tilfeller det trengs å forebygge når man har den relevante erfaringen. Det er vanskelig å bli gode på dette uten å ha den nødvendige praksiserfaringen rundt det. Dette kan leses om og forberedes på, men erfaringer veier enda tyngre for da har du gjort førstehåndserfaringer med det og det vil sitte mer i ryggmargen. Eller i brillene som du ser barna med for å bruke en mer konkret metafor. Spesielt da med tanke på at alle informantene var barnehagelærere ble det nevnt at det var for lite fokus på *tidlig innsats* i barnehagelærerutdanningen. Dette blir en dårlig kombinasjon når den som har utdannelsen til å ha ansvar for det pedagogiske arbeidet ikke har nok om tidlig innsats i utdanningsløpet.

Jeg omtalte kort begrepet barnesyn tidligere i teoridelen og når jeg la frem funnene. Det var ikke et fremtredende funn, men det er allikevel viktig å drøfte. Bakgrunnen for at barnesyn ble nevnt var i forbindelse med hva personalet la i begrepet tidlig innsats, hvordan man skulle jobbe med det og i hvilke tilfeller det burde kartlegges. Hvordan man møter barnet og hvilken rolle barnet har i sin egen hverdag er vesentlig her. Jeg nevnte det å vektlegge interesser og ferdigheter, samt verdien av å styrke disse. Dette er en annen måte å jobbe på enn tidligere, hvor barnet får medvirke i større grad. At man lar barnet medvirke gjør også den forbyggende delen enklere å oppdage når det er behov for forebyggende tiltak.

6.1.2 Tiltak i hverdagen

Det kom frem i forhold til de vanskene jeg var inne på tidligere med språk og atferd at det ble jobbet med dette i de ulike barnehagene. Det å dele i smågrupper ble mye brukt, spesielt med tanke på språkarbeid og dette var et fokus i flere av barnehagene. Jeg kobler dette med språkgruppene også opp mot punkt fire i Hagtvet og Klem (2019) sin beskrivelse av hvilke forhold som er viktig i forebyggende språkarbeid og tidlig innsats. Her har de ifølge informantene fokus på å gi alle barn et nødvendig utviklingsgrunnlag ved at de systematisk jobber med språket og kan i den forbindelse både oppdage eventuelle språkvansker, men også hindre at de oppstår. I disse språkgruppene var det få barn slik at de voksne kunne være tettere på og at det var enklere å se hvert enkelt barn. Ved atferdsvansker igjen trenger man gjerne ikke dele i smågrupper for å oppdage, men man må allikevel være tett nok på og ha muligheter for å se det og etter hvert gå dypere inn på hva som ligger bak denne atferden. Her snakker jeg om det å ikke la atferdsmønstre feste seg som jeg var inne på tidligere (Gunnestad

2022) og at det er en begrunnelse for å komme i gang tidlig. Det var gjerne i forbindelse med atferdsvansker og den innsatsen barnehagen hadde lagt ned at det av informantene ble nevnt utfordring med overgangen til skole. Dette ble utfordrende nettopp fordi oppfølgingen videre ikke var den samme som i barnehagen og at det da ble vanskelig både for barnet og foreldrene. Da det kommer til atferd og overgang til skole går jeg ikke nærmere inn på dette i denne avhandlingen, da det viker for mye fra min tematikk og problemstilling.

6.2 Samarbeid med aktører utenfor barnehagen

Jeg har vært inne på de ulike aktørene barnehagen samarbeider med og ønsker nå å drøfte noen av disse i lys av funn og teori. Disse er viktige i forhold til problemstillingen min og presenteres under her.

6.2.1 Pedagogisk Psykologisk Tjeneste(PPT)

En av de overraskende faktorene underveis i studie var samarbeid med PPT. Dette samarbeidet reguleres i barnehageloven § 33, samt at det har blitt lagt frem i ulike stortingsmeldinger hvordan dette skal utføres i praksis. Allikevel opplevdes samarbeidet svært ulikt for informantene mine. I de fleste tilfeller ga de uttrykk for at kvaliteten på dette samarbeidet var avhengig av den som var hovedkontakt hos PPT. Et betimelig spørsmål blir da om et så viktig samarbeid bør avhenge av personene som fyller stillingene. De uttrykte at det var avgjørende hvilken bakgrunn kontaktpersonen ved PPT hadde. Var det en person med bakgrunn fra barnehagefeltet opplevdes hjelpen mer hensiktsmessig og relevant enn om personen ikke hadde bakgrunn derfra. Grunnen til dette var ifølge informantene mine at en PP-rådgiver med barnehagefaglig bakgrunn ofte hadde en annen innsikt i barnehagehverdagen og hvordan denne kan forløpe med mange variasjoner. Det å skulle gi veiledning utelukkende med teoretisk bakgrunn kan tidvis være utfordrende, her er det velkomment med en praktisk tilnærming til barnehagefeltet i tillegg.

6.2.2 Laget rundt barnet

Jeg har vært inne på betegnelsen «laget rundt barnet» som er et begrep som ble introdusert i stortingsmelding 6. Dette er jo den meldingen som brukes for å beskrive regjeringens mål for

det tverrfaglige samarbeidet. Dette så jeg at det var stor variasjon i bruken på ute i de barnehagen jeg intervjuet. Dette henspiller til det tverrfaglige samarbeidet som barnehagen er en del av. Alle informantene nevnte PPT, men kun to informanter nevnte helsestasjonen som en del av det laget rundt barnet. De sa at de kunne henvende seg dit hvis det var noe de ønsket å drøfte, enten anonymt eller i samråd med foreldrene. Ingen av informantene nevnte BUP som en mulig samarbeidspartner i sammenheng med tverrfaglige etater. Dette kan ha sin naturlige forklaring ved at BUP som oftest kommer inn i bildet i skolen. Men en ting som kom tydelig frem i funnene mine, det var ingen som benyttet seg av begrepet «laget rundt barnet» som jo fremstår som et mer inkluderende begrep enn tverrfaglige instanser.

6.2.3 Skolen

To av informantene opplevde at dette samarbeidet mellom barnehage og skole ikke fungerte optimalt. Dette samarbeidet har jeg vært inne på og at det er beskrevet i rammeplanen for barnehage hvordan denne overgangen mellom barnehage og skole skal gjennomføres. Der legges det vekt på informasjonsutveksling i forkant, men det er ikke alltid det er her problemet ligger. De hadde rutiner for denne samtalen, her kaller jeg den samtalen for overgangssamtale da det var dette ordet informantene brukte. I denne overgangssamtalen ble det utvekslet kunnskap og informasjon fra barnehagen om hvert enkelt barn. Etter dette er det vanskelig å sette fingeren på hva som ikke blir tatt med seg videre i denne overgangen da det vil ligge hos den enkelte skole og praksisen der. Men at utgangspunktet for gjennomføringen ligger i Rammeplanen og at barnehagen forholdt seg til dette kom frem i studien. Videre i Rammeplanen står det at barna skal oppleve sammenhengen mellom barnehage og skole, det er her det kommer inn som informanten var inne på med prosessen i forkant. At noen skoler la mye i denne med både besøk av lærere og faddere slik at det skulle gjøre overgangen til skolen litt mer gjenkjennelig for barna. Dette er også et forebyggende tiltak som flere skoler burde ha som en del av prosessen med overgangen fra barnehage til skole.

6.2.4 Kommunens rolle

Jeg ville undersøke om kommunen hadde lagt noen føringer, og det hadde de. Ifølge noen av informantene mine, de som kjente til denne, var den en god støtte og det handler bare om å bli kjent med verktøyet for så å ta det i bruk. Denne handlingsplanen strider mot «vent og se»

holdningen jeg viste til tidligere, da den beskriver handling med en gang man kjenner på en bekymring. I intervjuene mine var samtlige opptatt av å gripe inn så tidlig så mulig, altså med en gang de kjente på en bekymring. Det å drøfte med kollegaer eller observere mer var det som ble benyttet mest. I funnene var det også fokus på hvordan man skulle gå frem ved en eventuell bekymring og dette var tydelig innarbeidet hos noen, og i varierende grad hos andre. Men det sentrale funnet var at kommunen hadde utarbeidet et slikt verktøy og at de som benyttet seg av det fant det nyttig. Jeg var inne på § 37 i barnehageloven tidligere og i følge funnene mine benyttet samtlige barnehager seg av denne paragrafen og samtlige uttrykte at kommunen det gjaldt ga vedtak om ressurser med en gang. Dette er en viktig del av tidlig innsats og det er bra å se at kommunen er så på banen og bidrar inn i dette arbeidet. Dette kunne vært et hinder for praktiseringen av tidlig innsats om kommunen ikke var villig til å gi disse ekstra ressursene. Jeg har vært inne på utfordringer som ble trukket frem når det kom til tidlig innsats tidligere så det er godt at barnehagene i denne kommunen slipper å få denne ekstra utfordringen.

6.3 Foreldresamarbeid

I arbeidet med tidlig innsats kom det frem i funnene mine at dialog og samarbeid med foreldrene var av stor betydning. Det å ha en god dialog. Dette samarbeidet trakk jeg inn som barnehagens viktigste samarbeidspartner tidligere i oppgaven fordi det er her det første trinnet tas. Det er beskrevet både i barnehageloven og i rammeplanen, men som tidligere belyst er et godt foreldresamarbeid avhengig av en god relasjon. Noe som er både tidkrevende og ikke alltid ukomplisert. Spesielt når det kommer til tidlig innsats kan det by på problemer hvis barnehagen kommer med sine bekymringer rundt et barn og foreldrene ikke ser det samme eller ønsker det samme som barnehagen. Jeg var også inne på det med å skape en felles plattform imellom foreldre og barnehagen tidligere, og det uttrykte også en av informantene som la vekt på det å beskrive hva de gjør i barnehagen og hvorfor. Det er en måte å invitere foreldrene opp på samme plattform ved å være tydelig og åpen om hensikten. Dette ble altså praktisert med tanke på foreldre-samarbeidet og jeg kobler dette opp mot Groven og Rostad (2022) som jeg var inne på som beskrev felles plattform. I den sammenheng kan jeg koble funnene i intervjuet til både foreldresamarbeid og tidlig innsats. Noen informanter opplevde her utfordringer i samarbeidet mellom barnehage og hjem da forståelsen for behov for oppfølging ikke samstemte. I disse tilfeller vil det ha liten betydning at det står skrevet ned

forventinger om hvordan samarbeidet mellom barnehage og hjem skal praktiseres, være seg Rammeplan eller barnehageloven. I disse tilfeller må man gå frem forsiktig og prøve ut ulike metoder for å få foreldrene med på samme lag. Hvordan man får til dette vil variere ut ifra den enkelte situasjon og hvilken tilnærming den enkelte forelder vil trenge. En innfallsvinkel vil være det jeg var inne på tidligere med å anerkjenne at foreldrene er eksperter på egne barn (Bonnievie & Pålerud, 1998). Dette skulle gjøres uten at personalet skulle underkjenne sin egen kompetanse eller det ansvaret personalet hadde ovenfor barnet. Dette mener jeg er en god start om det er foreldre som finner det utfordrende å inngå et samarbeid rundt barnet deres fordi de ikke ser eller ikke vil se hvilke utfordringer barnet står i.

6.4 Kartlegging og kartleggingspraksis

Som jeg skrev om tidligere så er kartlegging og kartleggingspraksis en relevant faktor innen tidlig innsats. Både i forhold til det å kartlegge systematisk, men også selve hensikten med kartleggingen. Jeg oppsummerte det da med Åmot (2022) sine ord om selve funksjonen ved å kartlegge. At de som håndterer dataen ved en kartlegging har kunnskap nok til å legge til rette for tiltak, ikke bare på individnivå, men også på systemnivå. Hos informantene var det ingen som brukte kartlegging systematisk på alle barna, men de brukte det i to tilfeller. Det ene var visst de ble oppmerksomme på et barn som de ønsket å finne mer ut av, det andre tilfelle var når de ble bedt om å gjøre det av PPT. «Vi er enige om at vi ikke skal kartlegge bare for å kartlegge, vi må heller se på hvordan vi kan forme avdelingen riktig for barna enn å prøve og kartlegge barna for at de skal passe inn i avdelingen» (Informant 5).

Som jeg var inne på tidligere med bruken av kartleggingsverktøyet *Alle med* så skulle hensikten med denne kartleggingen være å enklere fange opp tidlig bekymring rundt et barn. En av informantene uttrykte at den var så godt kjent med spørsmålene fra kartleggingen at det kunne gjøres inni hodet når man var i ulike samspill med barna. Det å kjenne til de ulike områdene og ulike språkdelenes vil gjøre at man kan koble seg på og se eventuelle bekymringer uten å måtte gjennomføre en kartlegging pr barn bare for å se om det kan være noe. Dette handler om den enkeltes profesjonsutøvelse og pedagogisk skjønn, Det var flere av informantene som koblet det å systematisk kartlegge alle barn opp mot den problematiseringen som jeg nevnte Pettersvold og Østrem (2012) sto for når det kommer til dette. Det at normalen blir for snever så om de skulle kartlegge alle barn mente informantene at de da ville funnet noe som avvirket fra denne normalen hos veldig mange barn. Det var ikke

der de ønsket å være, de ønsket ikke å aktivt lete etter mangler hos barna, men heller bruke kartleggingen kun der det var et behov. Her er det viktig at man har en vid betydning av normalitetsbegrepet som jeg var inne på tidligere i forhold til hvordan man stiller seg til barnets utvikling (Strømme 2022).

Det kom frem i funnene at noen av informantene brukte bevisst bare observasjoner og dokumentasjon som verktøy for å finne tiltak og kartla kun når PPT krevde en kartlegging i forbindelse med henvisning til PPT. I starten av dette samarbeidet med å veilede eller eventuelt se om det er grunnlag for en sakkyndig vurdering var PPT opptatt av hva barnehagen hadde gjort allerede. Hva var prøvd ut, hva fungerte og hva fungerte ikke? Og ikke minst hva var det barnehagen ønsket hjelp med på veien videre. Dette gjør det relevant for min problemstilling for dette er en av måtene den tidlige innsatsen synliggjøres i praksis.

6.5 Forventingene om tidlig innsats i styringsdokumentene

Det jeg stiller meg kritisk til her når jeg trekker linjer mellom teori og praksis er hva det forventes ut ifra ulike styringsdokumenter som jeg har gått igjennom, kontra den hverdagen jeg fikk fra informantene. Her fant jeg noen spennende motsetninger. Forholdet mellom tiltak som skulle gjennomføres samsvarte ikke nødvendigvis med tilgjengelige ressurser. Dette kan være en utfordring som dessverre går utover hvor god praksis som praktiseres inn mot tidlig innsats. Her spiller jeg på hensikten med den tidlige innsatsen. For å sette det på spissen så hjelper det ikke om man oppdager et behov tidlig om man ikke dekker behovet i etterkant. Da kan man si at man har gjort bare halve jobben. Man kan hevde da at man jobber med tidlig innsats, men det er viktig å se på hvorvidt man jobber med den tidlige innsatsen i alle ledd. For å se på leddene kan man gjerne bruke den modellen fra UDIR som jeg viste til tidligere. Dette er det siste leddet i de tre F-ene jeg var inne på, det å følge opp. Dette krever både tid og ressurser og på bakgrunn av de uttalelsene jeg har fått fra barnehagene er dette mangelvare. Det å ikke ha noen til å dekke opp disse timene er problematisk og går på bekostning av både det barnet som skal motta hjelpen, men som det viste seg også de andre barna rundt får et dårligere tilbud i mange tilfeller. Dette allmennpedagogiske tilbudet om det snakkes om som gjelder alle barna det svekkes på bekostning av enkeltbarn. Så må man da i mange tilfeller prioritere tidsbruken og tilstedeværelsen og det er ikke riktig at man skal måtte prioritere dette i barnehagehverdagen for alle barn burde få det tilbudet de har krav på.

Det er også en utfordring her som jeg ønsker å belyse. Etter alle stortingsmeldinger jeg har nevnt hvor det har vært fokus på tidlig innsats så sitter fortsatt 3 av 5 informanter igjen med følelsen av at tidlig innsats nedprioriteres i forhold til alt annet de pålegges å jobbe med og ha fokus på. De jobber med det som de sier, men det er ikke det fokuset de ønsker at det skal være. Kun en informant oppga at det hadde blitt et økt fokus etter Stortingsmelding 6. Det å være klar over det viktige mandatet barnehagen har når det kommer til å oppdage barn har jeg vært inne på flere ganger. Det at så mange barn tilbringer så mange timer i barnehagen hver dag gjør at personalet har en gylden mulighet til å se og oppdage. Meld st. 41 som jeg beskrev tidligere snakker om kvaliteten i barnehage, og vektlegger barnehagen som en sentral instans når det kommer til å oppdage disse barna som har behov for tidlig innsats fra barnehagens side. Hvorfor fokuset ikke er som ønsket eller forventet kan være av mange grunner. Det kan gå både på ledelsen, i dette tilfellet de ulike styrerne i barnehagen som legger føringer for fokus. Det kan også ligge hos kommunen ved at de pålegger barnehagene å ha fokus på flere andre områder som tar fokus vekk fra tidlig innsats. Et annet sted det kan ligge er rett og slett hos personalet på de ulike avdelingen og at de i arbeidet sitt, enten bevisst eller ubevisst, setter dette med tidlig innsats litt til side. Den ubevisste delen her vil jeg koble opp mot kompetansebiten jeg har vært inne på flere ganger. Det med å ha den nødvendige kompetansen til å kunne sette søkelys på tidlig innsats som en naturlig del av hverdagen. En av informantene derimot oppga at de var med i et prosjekt nå med tanke på kompetanseheving blant personalet i det å oppdage tidlig.

I teorien jeg har sett på rettet mot tidlig innsats har jeg gjentatte ganger vært inne på at hensikten med tidlig innsats også måles opp mot samfunnets gevinst. Spesielt i Stortingsmelding 6 hvor det er står tydelige forventninger at barnet kan utvikle seg til en aktiv samfunnsborger som deltar i arbeidslivet og som bidrar til verdiskapningen i landet. Dette fokuset klarte jeg ikke å spore hos informantene mine annet en den ene setningen som var i nærheten ved at de som jobbet i barnehagen kunne forbedre fremtiden til barna ved å være tett på. Her var det ikke uttalt at dette var viktig for at samfunnet skulle ha nytte i arbeidslivet senere eller å kunne bidra til verdiskapning. Men en uttalelse om å gjøre det enklere å mestre livet og voksenlivet. Den politiske ideen bak dette som Hausstätter(2014) var inne på finnes i politikken og styringsdokumentene, men ifølge mine funn ikke hos de som utfører den tidlige innsatsen.

6.6 Å gripe inn på et tidlig tidspunkt

Det å gå raskt inn ved mistanke om at det forelå en vanske var gjennomgående som en høy prioritet hos samtlige informanter. Dette viste jeg til i forskningsdelen hvor Nordahl et.al (2018) reiste påstanden om at barnehagene handler raskere nå enn tidligere når det er mistanke om at et barn trenger spesialpedagogisk hjelp. Han knyttet dette opp mot tall, jeg knytter dette mot det som kommer frem i dataene mine. Det var et stort fokus på å handle raskt samtidig som terskelen for å drøfte bekymringer med andre instanser var lav. Det at informantene viste til ulike team og ulike instanser de ofte drøftet med viser at det tas tak i når det er en bekymring. De handlet også raskt i forhold til det å drøfte observasjoner med kollegaer som jeg har vært inne på. Det kom frem fra samtlige at det ble observert mye og at man reflekterte rundt hva som allerede hadde vært gjort eller prøvd ut når man skulle snakke om tiltak. Her kan jeg også trekke inn den todelte definisjonen fra Stortingsmelding 16 som jeg mener kan kobles inn her. Både det å gripe inn tidlig i barnehagealder, men også det å gripe inn med en gang man avdekker at det er et behov uavhengig av hvilken alder dette oppdages i. Det er i mange tilfeller den raske inngripen som definerer at det er tidlig innsats og det så jeg at de var opptatt av i de barnehagene jeg innhentet data fra. De ulike handlingene de gjorde ved bekymringer har jeg allerede vært inne på så det jeg ønsket å løfte frem her var den raske inngripen som jeg ble oppmerksom på hos informantene.

Hvordan den tidlige innsatsen slår ut på det enkelte barn er ikke lett å måle. Det er vanskelig å finne ut hvordan det hadde blitt uten den tidlige innsatsen der det er behov, for disse barna har da med andre ord ikke blitt oppdaget og da kan det ikke måles i etterkant hvordan det hadde blitt. Vanskelig er det også for barnehagen å vite hvor stor nytte den tidlige innsatsen som er lagt ned har hatt, da dette i mange tilfeller vil vise seg langt oppi skolealder. Funnene mine viste at det fantes unntak, en av informantene uttalte at flere ganger når det var gått inn tidlig nok, var det ikke lenger behov for ekstra tiltak eller ekstra støtte når barnet gikk over til skolen. Dette er bare en type måling. Dette vil naturligvis variere fra tilfelle til tilfelle og det er derfor vanskelig å måle den konkrete effekten, annet enn at det vil vises at det har effekt, men ikke hvordan det hadde vært uten den tidlige innsatsen i hvert enkelt tilfelle. For å undersøke dette eksakt måtte man tatt for seg to helt identiske tilfeller for så å utføre tiltak i det ene tilfelle og ikke tiltak i det andre. Men allikevel ville det vært rom for unøyaktighet da alle barn er forskjellige. Det er barn dette er snakk om så da måtte man tenkt på etikken inni dette, med da å bevisst ikke gi tidlig innsats i det ene tilfelle.

Jeg vil også her i drøftingen velge å trekke frem de tre nivåene for hvem som skal motta hjelp og hvilke nivåer dette må sees i sammenheng med. Det andre som går på det familiære ble også trukket frem hos to av informantene. At de ønsket mer kompetanse og mer fokus på nettopp dette nivået. De følte ikke at de kunne nok. Variasjonen i hvordan atferden til barn som lever under en form for omsorgssvikt eller i en familie med en vanske kommer til uttrykk vil være stor. Noe som gjør det enda vanskeligere for de i laget rundt barnet å oppdage eller plassere vansken. Mens det tredje nivået derimot, systemet rundt barnet var alle informantene innom. Det å observere miljøet, gjennomføre systemanalyse og finne ut hvordan avdelingen fungerte var alle opptatt av. Det mener jeg viser at man jobber med tidlig innsats på flere nivåer som vil gagne både det barnet som har en utfordring, men også alle de andre barna. I dette arbeidet ser man gjerne ting man kan gjøre annerledes og dette igjen vil fungere som en forebygging så vel som tiltak for den det gjelder. Her handler det også om det allmennpedagogiske, det man gjør i hverdagen som angår alle barna. Jeg så med andre ord helt klart at det tredje nivået som jeg beskrev fra Hausstätter (2014) ble tatt i bruk hos samtlige barnehager. De hadde en bevisst holdning til at hvis de var bekymret for adferden eller utviklingen til et barn så ville de også se på systemet rundt i forhold til organisering og struktur. Dette skulle også brukes for å få en bedre forståelse for vanskene da man så de i lys av systemet rundt som barnet var en del av.

De sårbare barna, altså de som går under de familiære vanskene nevnt av både Hausstätter (2014) og i stortingsmelding 6 var det ifølge mine funn mindre fokus på hos informantene i forhold til den tidlige innsatsen. Det var en informant som nevnte at det er mange familier de fanger opp og mente videre at det burde vært mer fokus på kompetanseheving på det å oppdage disse barna, men også det å stå i de vanskelige samtale som gjerne da dukker opp. En del av den tidlige innsatsen på dette området involverer i mange tilfeller barnevernet. Noe som fordrer en annen type foreldresamarbeid enn det jeg har vist til fra rammeplanen og det at du kan anerkjenne at foreldrene er eksperter på egne barn som en inngang til samarbeidet. Det siste argumentet der har man lagt fra seg i det man sender av gårde en bekymringsmelding til barnevernet som kan omhandle for eksempel omsorgssvikt, rus eller psykisk sykdom hos foreldrene. Det jeg prøver å komme frem til her er den delen av tidlig innsats som kan være vanskelig å stå i for personalet, som krever mer av personalet og som igjen da er en helt annen type samarbeid mellom barnehage og hjem. I mange situasjoner vil man oppleve at hjemmet ikke ønsker noe samarbeid med barnehagen overhodet etter en slik bekymringsmelding. I slike tilfeller hjelper det ikke hvor mange definisjoner på foreldresamarbeid man tråler seg

igjennom, her vil man måtte etterstrebtes og få i havn et samarbeid og i mange tilfeller vil man nok aldri få til et godt samarbeid igjen. Men som jeg var inne på når jeg snakket om foreldresamarbeid er det alltid barnets beste man skal ha fokuset på, også får man jobbe med foreldresamarbeidet på den måten det er behov for.

6.7 Denne studien

I forhold til valg av type studie har jeg innfridd med tanke på Nyeng (2012) sin beskrivelse av kvalitativ forskning, å se på forståelsen av et fenomen. Det har jeg etterstrebet i arbeidet med denne avhandlingen – og jeg har holdt meg til fenomenet og begrepet tidlig innsats. Det jeg har funnet har kommet klart frem og jeg har gjennom oppgaven holdt meg begrepet tidlig innsats, men har trukket inn alle de ulike vinklene og leddene man har når man snakker om å praktisere tidlig innsats, for i dette er det mange parter og mange ulike dokumenter å forholde seg til.

Jeg vil også nevne at jeg bevisst valgte fem ulike informanter fra de tidligere småkommunene fordi jeg mente at dette kunne ha betydning for resultatene. Jeg ønsket å se om det at denne kommunen såpass nylig hadde blitt slått sammen til en storkommune ville det være mer fremtredende i resultatene med tanke på føringer fra kommunen og samarbeidet med kommunen eller tverrfaglige instanser. Dette var en hypotese jeg hadde med så jeg ville ta det med i betraktningen når det kom til utvalgt i tilfelle det viste seg at det var noe å finne her. Dette var en sjanse jeg tok som jeg ikke kunne vite utfallet på i forkant og dermed heller ikke vite om det ville ha noen betydning i studien min. Men det viste seg da at det ikke ble noen store utslag her, det eneste jeg kan sette fingeren på er som jeg var inne på tidligere i forhold til varierende samarbeid med PPT. Dette forklarte jeg også at nødvendigvis ikke hadde noe med beliggenhet å gjøre, men den PPT-kontakten akkurat denne barnehagen hadde. Her tenker jeg at barnehagene også kan ansvarlig gjøres i forhold til både barnehageloven og ulike stortingsmeldinger som beskriver hvordan dette samarbeidet mellom barnehage og PPT skal gjennomføres, og selv stille krav til dette samarbeidet. Det er to eller flere parter i et samarbeid og fungerer det ikke må den parten som føler på dette gi uttrykk for det og etterstrebe at det skjer endringer som gjør at samarbeidet fungerer bedre i hverdagen. Det står flere steder at det skal være et tett samarbeid, da må også lista legges der og at det er det som er målet for selve samarbeidet.

Jeg var inne på mine forkunnskaper tidligere. Det at man har erfaring fra det feltet man forsker på kan være både positivt og negativt. Det positive er at jeg vet hva dette går ut på så jeg visste hvor jeg kunne starte å lete når det kom til teorier, lover og stortingsmeldinger. Det negative her som jeg må drøfte er om jeg ubevisst har lett frem noe som jeg ønsket skulle være der, men som egentlig ikke var der. Som et svar på dette vil jeg igjen bringe opp måten jeg dobbeltkodet på. Som gjorde at jeg kunne kontrollere om det jeg så først fortsatt var der i neste runde. Jeg har etterstrebet å holde et jevnt søkelys på alle de ulike delene av tidlig innsats og mener selv at jeg har klart dette. Men det er viktig å løfte dette frem som en negativ side av forkunnskapene forskeren sitter med for å oppklare hvordan dette har blitt løst på best mulig måte i studien. En siste negativ ting som kan ha med forkunnskaper å gjøre er intervjuguiden. Den kan vinkles ubevisst inn på noe spesielt innenfor emne som du som forsker kan ha en formening om at er viktig. Dette kan gjøre at man mister det jevne fokuset. Jeg mener at ved hjelp av å dele inn intervjuguiden min i 3 deler så sikret jeg at det var fokus på alt jeg ville ha med innenfor tidlig innsats, samtidig som at jeg kunne være sikker på at fokuset var fordelt noenlunde likt. Jeg hadde også et prøveintervju med en kollega fra barnehagefeltet for å kvalitetssikre spørsmålene mine så de ikke gjenspeilet mine tanker og holdninger, men var forståelig for andre også.

7. Oppsummering og avsluttende kommentarer

Helt til sist vil jeg komme med noen avsluttende kommentarer og betraktninger jeg har tatt med meg fra avhandlingen min. Dette har vært en lærerik og spennende studie hvor jeg har fått gått igjennom masse teori, fra bøker til stortingsmeldinger og lover. Jeg har prøvd meg i en rolle jeg aldri har hatt tidligere, forskerrollen. Både det å innhente informanter og gjennomføre intervjuer fant jeg veldig givende. Det var mer tidkrevende enn jeg hadde forespeilet meg å få deltakere til å stille og jeg opplevde at jeg måtte være mer pågående enn jeg var komfortabel med. Med da alle var på plass var det spennende å gå i gang med intervjuene. Dette å sitte i et rom med deltakerne var utelukkende en positiv opplevelse. Det har vært tidkrevende, men gøy å analysere all data jeg har fått inn og jeg føler at jeg har blitt veldig godt kjent med materialet mitt.

Igjennom svarene fra informantene mine har jeg delvis fått bekreftet hypoteser jeg hadde i forkant, men også blitt overrasket i positiv forstand. Det som overasket meg mest, var bruken av § 37 og at kommunen kom med ressursen med en gang. Det var utstrakt bruk av denne paragrafen og samtlige barnehager hos informantene hadde ekstra ressurser inne i barnehagen med bakgrunn av denne paragrafen. Jeg gikk inn i dette prosjektet med et brennende hjerte for tidlig innsats og dette brenner enda mer i utgangen av prosjektet. Noe jeg er helt sikker på er at arbeidet med tidlig innsats alltid burde være under lupen i alle barnehagene rundt i Norge. At man reflekterer rundt sin egen praksis på dette feltet og at det løftes opp kontinuerlig ser jeg på som helt relevant. Det er det her barnehagene skal jobbe med, sier at de jobber med og forventes fra høyere hold at skal jobbe med. Som informantene mine uttrykte når de hadde gjennomført intervjuet, så bra at jeg fikk disse spørsmålene for da var jeg nødt til å sette meg ned å reflektere over egen praksis. Og det er jo nettopp det det handler om, se på sin egen praksis for det er der man er i møte med alle barna hver dag. Og det er kanskje der alle burde starte med tanke på all fokus det er på tidlig innsats ved ulike stortingsmeldinger, ikke bare lese seg opp, men starte med å se på sin egen praksis.

Begrepet tidlig innsats er ikke noe man kan si at man hadde søkelys på for et år siden, også lar man det ligge igjen. Det er ikke noe man kan krysse av på lista for utført og ferdig arbeid. Videre er ikke tidlig innsats noe barnehagene kan velge å ikke fokusere på. Derimot er det et arbeid som skal utrettes på ulike måter og i ulike varianter hver eneste dag. I mange tilfeller vil jeg påstå at mange gjennomfører det ved bruk av ulike tilrettelegginger uten å engang tenke over at det de gjør er tidlig innsats. Mye av det som gjøres av forebyggende arbeid er

også i mange tilfeller ubevisst. Her handler det selvsagt om å sette ord på det man gjør og løfte det frem. Barnehagefeltet som et profesjonsfelleskap bør kunne etterstrebe og synliggjøre det gode arbeidet som gjøres, i de fleste av Norges barnehager, hver eneste dag. Det å synliggjøre og bli mer bevisst handler også om at det er behov for kompetanse-heving blant barnehageansatte der ute. Det kommer også godt med i forhold til det å «tørre» å se at det er utfordringer for så i neste runde gjøre noe med det. Det å ha en «bruksanvisning» som forteller hvordan man skal gå frem er lurt for da kan man følge den om man selv skulle være i tvil. Hadde alle hatt en slik bruksanvisning på tidlig innsats vil jeg påstå at flere hadde blitt tryggere i det å handle etter man har fått en oppmerksomhet rundt et barn. En slik bruksanvisning hadde kommunen etterstrebet å gi sine ansatte i den kommunen jeg gjennomførte studiet mitt. En annen type bruksanvisning vil være det å ha en felles forståelse for begrepet tidlig innsats, slik at man er bedre rustet til å utføre det i praksis.

Jeg håper du som leser sitter igjen med en oversikt over både hva jeg søkte etter og hva jeg fant i denne studien av tidlig innsats. Målet mitt har hele tiden vært at prosessen skal være så transparent fremstilt så mulig slik at det er lett å se tanken bak og prosessene jeg har stått i underveis i denne masteroppgaven. Jeg har et ønske om at denne studien kan bidra til kunnskapsutvikling og en økt forståelse når det kommer til både tidlig innsats og til tverrfaglige samarbeidsrelasjoner. Derfor håper jeg at det kommer god frem hvor lærerikt dette året har vært for meg og at dette gir inspirasjon til noen andre om å ta opp tråden og fortsette forskningen i en større skala. Her har jeg sett på hvordan det ligger an med praktiseringen av tidlig innsats i en kommune, videre skulle jeg gjerne sett at det ble laget en mer landsomfattende studie hvor dette ble satt enda mere opp mot ansvaret både den enkelte barnehage har, og ikke minst hver enkelt som jobber i barnehage. Det hadde vært veldig spennende å lese den studien.

Jeg startet denne oppgaven med følgende setninger: De fleste barn går i dag i barnehage og tilbringer sin hverdag sammen med andre barn og voksne. Dette gjør barnehagen til en viktig arena for å avdekke ulike vansker som man på et tidlig tidspunkt har mulighet til å identifisere for så å sette i gang med nødvendige tiltak. De setningene der håper jeg har blitt enda klarere å se nå i slutten av studien. Barnehagen er en viktig arena, og det er de som jobber der som har den viktige oppgaven med å legge til rette for tidlig innsats. Uansett hvilke funn jeg hadde i min studie, hvilke teorier jeg la frem eller metode jeg valgte så er barnehagens viktige rolle inn i praktisering av tidlig innsats helt avgjørende. Det er i barnehagen mulighetene finnes hver eneste dag til å gjøre hverdagen til barna bedre. Og helt til slutt ønsker jeg nok en gang å

understreke viktigheten av tidlig innsats – og hvilken betydning det kan ha for et barn igjennom hele livet. Denne betydningen har hos meg blitt forsterket gjennom å skrive denne oppgaven, da jeg har sett hensikten, teorien og praktiseringen opp mot hverandre. Dette ga meg en ny forståelse av et mer sammensatt tema, et tema som er noe av det viktigste barnehagen kan utøve som en del av sitt samfunnsmandat.

Litteraturliste

- Barnehageloven (2005). Lov om barnehagen. (LOV-2005-06-17-64). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Barn med spesialpedagogisk hjelp – barnehage. Udir.no <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-barnehage/barn-med-spesialpedagogisk-hjelp/>
- Bonnevie, K., & Pålerud, T. (1998). *Tett oppfølging : om den gode barnehagen og barn med spesielle behov*. Oslo: Ad notam Gyldendal.
- Brinkmann, S., Tanggaard, L., & Hansen, W. (2012). *Kvalitative metoder : empiri og teoriutviklin*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). *Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Clark, Foster, L., Sloan, L., & Bryman, A. (2021). *Bryman's social research methods* (Sixth edition.). Oxford University Press.
- Espenakk, U., Frost, J., Færevaaag, M. K., Horn, E., Løge, I. K., Solheim, R. G., Wagner, Åse K. H., & Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning. (2011). *TRAS : observasjon av språk i daglig samspill*. Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning, Universitetet i Stavanger : Info vest forlag.
- FILIORUM-forskere. *Ny rapport setter søkelys på tidlig innsats tidlig i livet* (2022). Universitetet i Stavanger(uis.no) <https://www.uis.no/nb/forskning/ny-rapport-setter-sokelys-pa-tidlig-innsats-tidlig-i-livet>
- Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. Retningslinjene er gitt av Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH). Ny utgave ble lansert 16. desember, 2021.
ISBN for web-versjon: 978-82-7682-101-7
- Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. (2017). *Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (FOR-2017-04-24-487). Lovdata. <https://lovdata.no/forskrift/2017-04-24-487>

- Groven, B & Rostad, A.M.(2022). *Forebygging og tidlig innsats – en historisk,ideologisk og teoretisk innramming*. I: Lyngseth, E. J., & Mørland, B. (2022). *Tidlig innsats i tidlig barndom* (2. utgave). Oslo: Gyldendal.
- Gunnestad, A. (2022). *Resiliens – tidlig innsats for å bygge motstandskraft og mestringsevne hos barn i risiko*. I: Lyngseth, E. J., & Mørland, B. (2022). *Tidlig innsats i tidlig barndom* (2. utgave). Oslo: Gyldendal.
- Hagtvet, B.E. & Klem, M. (2019). *Tidlig forebygging med vekt på barns språkutvikling I: E. Befring & R. Tangen (red). Spesialpedagogikk. Oslo: Cappelen Damm.*
- Hausstätter, R. S. (2014). *Tidlig innsats som systemisk strategi i barnehagen*. I Hvidsten (red.) *Spesialpedagogikk i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Kleven, T.A & Hjordemaal, F.R. (2021). *Innføring i pedagogisk forskningsmetode: en hjelp til kritisk tolking og vurdering* (3. utg.). Bergen : Fagbokforlaget.
- Kompetansepakke om inkluderende praksis*. Udir.no <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/lokal-kompetanseutvikling/kompetansepakken-inkluderende-praksis/#a191399>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2019). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Leseth, A, B. & Tellmann, S, M. (2014). *Hvordan lese kvalitativ forskning?* (2. utg.). Oslo: Cappelen Damm AS.
- Lyngseth, E. J., & Mørland, B. (2022). *Tidlig innsats i tidlig barndom*. I: Lyngseth, E. J., & Mørland, B. (2022). *Tidlig innsats i tidlig barndom* (2. utgave). Oslo: Gyldendal.
- Løge, I.K., Leidland, K., Mellegaard, M., Olsen, A. H. S. & Waldeland, T. (2015). *ALLE MED–Veiledningshefte*. Bryne: InfoVest Forlag
- Meld. St. 6 (2019–2020). *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*. Kunnskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-6-20192020/id2677025/>
- Meld. St. 18 (2010–2011). *Læring og fellesskap*. Kunnskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-18-20102011/id639487/>
- Nordahl, T. (2018). *Inkluderende fellesskap for barn og unge*. Fagbokforlaget

- NOU 2009:10 *Fordelingsutvalget*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2009-10/id558836/?ch=10>
- Nyeng, F. (2012). *Nøkkelbegreper i forskningsmetode og vitenskapsteori (4 utg.)* Bergen: Fagbokforlaget.
- Pettersvold, M., & Østrem, S. (2012). *Mestrer, mestrer ikke : jakten på det normale barnet*. Otta: Res publica.
- Sjøvik, P. (2007). *Tiltak for barn med særskilte behov i et historisk perspektiv*. I P. Sjøvik (red.), *En barnehage for alle. Spesialpedagogikk i førskolelærerutdanningen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- St.meld. nr. 16 (2006-2007) *... og ingen sto igjen— Tidlig innsats for livslang læring*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-16-2006-2007-/id441395/?ch=2>
- St.meld. nr. 41 (2008-2009). *Kvalitet i barnehagen*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-41-2008-2009-/id563868/>
- Strømme, L. M. (2023). *Normalitet i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Tøsse, M.H. (2014). *Tidlig innsats for livslang læring – teori og praksis*. I spesialpedagogikk nr 5/14. (s 41-56)
- Vik, S & Hausstätter, R. S. (2014). *”Early Intervention” til tidlig innsats: Utfordringer ved adopsjon av amerikanske intervensjonsprogrammer til norsk pedagogikk*. I Spesialpedagogikk nr 6/14. (s.45-57)
- Åmot, I.(2022). *Kartleggingens mangfoldighet og nødvendighet*. I: Lyngseth, E. J., & Mørland, B. (2022). *Tidlig innsats i tidlig barndom (2. utgave)*. Oslo: Gyldendal.

Vil du delta i forskningsprosjektet

” Praktisering av tidlig innsats i barnehagen”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se hvordan ulike barnehager praktiserer tidlig innsats. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målet for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Tidlig innsats i barnehagen er et begrep som har vært mye i vinden i ulike stortingsmeldinger og faglitteratur. Jeg ønsker å se nærmere på dette begrepet og hvordan ulike barnehager forholder seg til nettopp dette med tidlig innsats. Dette vil jeg gjøre gjennom min masteroppgave.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskolen i Østfold v/ Karl-Arne Korseberg og Hege M. Moen har det overordnede ansvaret mens det er Janne Rådalen (student) som har ansvaret for gjennomføring av intervjuer og skrive masteroppgaven.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg trekker tilfeldig ut en barnehage fra hver av de fem tidligere kommunene som nå er slått sammen til en stor kommune.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg vil be den som stiller om et intervju (anonymisert). Det vil være spørsmål knyttet til tidlig innsats i barnehagen. Jeg tar lydopptak og notater fra intervjuet. Dette vil bli lagret i appen nettskjema og det er kun student som har tilgang til dette. Dette vil bli slettet med en gang prosjektet er over. Minner om at du som deltager har din taushetsplikt, hvilket innebærer at du ikke må snakke om barn på en måte som gjør at de kan identifiseres

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Samtykkeskjema oppbevares atskilt fra opptak av intervju (nettskjema- en app fra Universitetet i Oslo).
- Tilgang til opptak av intervjuer: kun student (ikke navn under opptakene)

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 14. november 2023. Da vil all data lagret i nettskjema slettes automatisk.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Med ditt/deres samtykke kan vi behandle personopplysninger som fremkommer i dette intervjuet for å kunne besvare forskningsspørsmålet til avhandlingen min. På oppdrag fra Høgskolen i Østfold har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med: Karl-Arne Korseberg , mail: karl.a.korseberg@hiof.no tlf : 92644899 eller Hege M. Moen, mail: hege.m.moen@hiof.no tlf: 98111981

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: Personverneombud ved HiØ : Julie Dessen (personvern@hiof.no) eller på tlf 95061939

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig Student

Janne Rådalen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «praktisering av tidlig innsats i et utvalg barnehager», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i et personlig intervju
- Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato

Intervjuguide

Begrepet tidlig innsats:

Hva er din første tanke når du hører begrepet tidlig innsats?

Hva tenker du om viktigheten av tidlig innsats i barnehagen?

Har dere jobbet med selve begrepet tidlig innsats med tanke på å skape en felles forståelse?

Praktisering av tidlig innsats:

Hvordan oppdager dere de barna som har behov for ekstra støtte/tiltak?

Kan du gi noen konkrete eksempler på hvordan du/dere fokuserer på tidlig innsats i din barnehage?

Bruker dere systematisk kartlegging som et verktøy eller bare kartlegging ved bekymringer?
Ulemper/fordeler ved deres løsning

Har kommunen lagt noen føringer/planer for hvordan dere skal jobbe med tidlig innsats?

Tror du dette praktiseres likt i de ulike kommunale barnehagene?

Er tidlig innsats nevnt i årsplanen i din barnehage?

Mener du at din barnehage/avdeling har bra nok kunnskap og kompetanse på dette området?

Veien videre:

Når disse barna med ekstra behov er oppdaget av barnehagen kan du forklare meg hvordan dere går frem da?

Ser du på PPT som en støtte i arbeidet ditt når det kommer til tidlig innsats?

- Hvis ikke, hvorfor det?

Benytter dere dere av § 37 i barnehageloven når det kommer til ekstra ressurser rundt barn med ekstra behov?

Ser du noen utfordringer knyttet opp mot å arbeide med tidlig innsats?

Er det noe du ønsker å tilføye tilslutt ?